

Karaağaç, Hüseyin Hüseyinçi, 1976-1977, “İran’da Etnoloji İle İlgili Çalışmalar” (Danışman: Sedat Veyis Örnek), Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ
ANTROPOLOJİ BÖLÜMÜ
ETNOLOJİ KÜRSÜSÜ LİSANS TEZİ
1976 - 1977 ÖĞRETİM YILI

İRAN ' D A
ETNOLOJİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Tezi Yöneten
Prof.Dr.Sedat Veyis ÖRNEK

Hüseyin Hüseyinçi KARAAĞAÇ

22484

İ Ç İ N D E K İ L E R :

B Ö L Ü M :

Sayfa No :

GİRİŞ	1 - 3
İRAN'DA ETNOLOJİNİN BİLİMSEL GEÇMİŞİ	5 - 10
ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK OKULLARDA ETNOLOJİ ÖĞRENİMİ	12 - 20
Tahran Üniversitesi	12
Tebriiz Üniversitesi	20
ETNOLOJİ İLE İLGİLİ BAŞLICA YAYIMLAR	22 - 39
Telif Kitaplar	22
Tercüme Kitaplar	25
Sürelî Yayınlar	27
Araştırma Serisi	28
Seyahatnameler	33
Derlemeler	36
ETNOLOJİ İLE İLGİLİ RESMİ VE ÖZEL KURULUŞLAR	41 - 53
Müzeler	41
Dernekler	44
Devlet Bünyesindeki Kuruluşlar	46
Üniversite Bünyesindeki Kuruluşlar	49
ŞİMDİYE KADAR DÜZENLENMİŞ OLAN KONGRE, SEMİNER, KONUŞMALAR	55 - 59
SONUÇ	60 - 62
KAYNAKÇA	64
FOTOKOPILER	

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

G I R I Ş

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

G İ R İ Ő

İran'da etnoloji ile ilgili yaptığım bu çalışmanın esasını oluşturan bilgilerin elde edilmesi başlıca iki kaynağa dayanmaktadır. Bunlar etnoloji ile doğrudan ilgili resmi kuruluşların yetkilileri ile bu alanda yayımlanmış kitaplardır. Ancak belirtmem gerekir ki, resmi yetkililerden elde ettiğim bilgiler çeşitli nedenlerden dolayı yeterli olmamıştır. Büyük yanılla literatürden elde edilen bilgiler sadece İran'lı yazarlardan olmayıp, aynı zamanda İran'da araştırma yapan yabancı araştırmacıların kültür konusuna yönelik kitaplarını da kapsamaktadır. Bu araştırmaların dokuz tanesini tezde geniş olarak açıkladım. Ferhengi Amme idaresinin yaptığı köy araştırmalarını ise bir liste halinde belirttim.

Tezimde ayrıca etnolojiyi ilgilendirdiğime inandığım halk kültürüne yönelik derleme kitaplarından on bir tanesini de kısaca tanıtmaya çalıştım. Bu derlemelerin kaynakçası genellikle eski İranlı bilgin ve din adamlarının yazdığı kitaplardır. Bu nedenle de burada konu ettiğim derlemeler İran Etnolojisi açısından oldukça önemli kaynaklar niteliğindedir.

Kaynak olarak gösterebileceğim bir başka yayın grubu da süreli yayınlardır. Bunları ismen ve kısa açıklamalarla belirtmeye çalıştım. Bunların dışında yararlandığım bir rehber kitapta Tahran Üniversitesi Rehberi idi. Üniversitelerde etnoloji öğretimi konusunda çalışırken öğrenciler ve öğretim üyeleri ile konuşmalarında oldukça yararlı bilgiler toplamıştım. Ancak yine de

öğrenemediğim noktalar oldu. Rehberin Ulumi İçtimai ve Teavün Fakültesi ile ilgili kısmında gerekli bilgileri buldum. Tebriz Üniversitesinde Etnoloji öğretimi ile ilgili bilgileri ise Ulumi İnsani Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Torabi, fakülte sekreteri ve öğrencilerden aldım.

İran'da etnoloji ile ilgili çalışmalar konusundaki bilgileri ise dolaştığım müzelerden, Kültür Bakanlığı yetkililerinden ve Kültür Bakanlığı, Sosyal Araştırma Merkezi yayını olan "Cultural Activities in Iran an Annual Report" adlı rapordan edindim. (Bu rapor İran Kültür ve Sanat Bakanlığı tarafından 1969 yılından bu yana her yıl yayımlanmaktadır. Rapor Kültür Bakanlığı adına araştırmalar yapan 11 bilim adamı tarafından hazırlanmakta olup bir yıl boyunca İran'da yapılan kültürel faaliyetleri kapsamaktadır.)

Etnoloji ve halk kültürü ile ilgili kongre, seminer ve konuşmaları ise (bunlar 9 kongre, 5 seminer, 5 konuşmadır) yukarıda adını belirttiğim rapordan tezime aktardım. Burada sözünü ettiğim kongreler genellikle her yıl periyodik olarak tekrarlanan kongrelerdir.

Tez plandan da anlaşılacağı üzere başlıca beş kısımdan oluşmaktadır. Birinci kesimde İran'da etnoloji biliminin kısa geçmişi ana çizgileriyle belirtilmiş; ikinci kesimde üniversite ve yüksek okullarda etnoloji öğrenimi üzerine bilgiler verilmiş; III. kesimde etnoloji ile ilgili gerek kuramsal, gerek alan araştırmasına yönelik kitaplar söz konusu edilmiş ve süreli yayınlar tanıtılmıştır. Dördüncü kesimde müzeler ve derneklerle devlet bünyesindeki konuyla ilgili kurum, kuruluş ve enstitüler incelenmiştir. Beşinci

kesimdeyse etnoloji ile ilgili kongre, seminer ve konuşmalar serimlenmiştir. Sonuçta ise çalışmanın tümü gözönünde bulundurulurken, İran'da yayımlanan araştırma ve incelemelerin ne gibi konulara ağırlık verdikleri, devletin bu türden çalışmalara karşı tutum ve davranışı; devletin resmi kültür politikası belirtilerek eldeki gerece dayalı bazı genellemeler yapılmıştır.

Bu tezin ortaya çıkışında yardımlarını esirgemeyen ve tez planını düzenleyen Hocam Prof.Dr.Sedat Veyis Örnek'e ve çalışmanın Türkçe yazılışı bakımından değerli yardımlarını esirgemeyen etnolog arkadaşım Remzi Işık'a teşekkür ederim.

Ankara, Ekim 1977

Hüseyin Hüseyinci KARAAĞAÇ

B Ö L Ü M I

İRAN'DA

ETNOLOJİ BİLİMİNİN GEÇMİŞİ

I - İRAN'DA ETNOLOJİNİN BİLİMSEL GEÇMİŞİ :

" Farsça'da Antropoloji "Merdüm Şinasi" anlamına gelmektedir. Kelimenin sözlük karşılığı ahlâktır. Yani insanları anlamak, onların huylarını öğrenmektir.

Günümüzde bu konu geniş bir bilimsellik kazanmıştır. İran'da sosyal bilimlerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Farsça'da kavim, halk, insan kelimeleri aynı anlam taşırlar. O halde Antropolojiyi şöyle açıklayabiliriz: Antropoloji Yunanca bir kelime olup, antropos "merdüm"; logos "şinasi" anlamlarına gelmektedir. Bu açıklamaya göre, Farsçadaki " İnsan Şinasi" dediğimiz terim etnoloji anlamına gelmektedir. Etnoloji, " İnsanların sosyal yaşamlarını başlangıçtan günümüze kadar anlatan bir bilim dalıdır."(1)

Eskiden İran'da antropoloji yani merdüm şinasi Edebiyat ve Ulumi İctimai Fakültesinde ikiye ayrılmakta idi. Bu Bölümler :

- " 1 - Fiziki Antropoloji (Merdüm Şinasiye Bedeni),
- 2 - Kültürel Antropoloji (Merdüm Şinasiye İctimai) dir.

Merdüm Şinasiye İctimai dörde ayrılmıştır:

- 1 - Prehistorya,
- 2 - Etnoloji,
- 3 - Arkeoloji,
- 4 - Dil "(2)

(1) : EDİP, Dr. Hüseyin; Zemineye İnsan Şinasi, 1974, S.5

(2) : Aynı eser, S.6

"İnsan Şinasi" yani etnoloji dört konuda inceleme yapar.

- 1 - İller ve göçebeler yaşamı hakkında,
- 2 - Köy ve köy toplumu,
- 3 - Küçük bir şehir veya kasabayı, büyük bir şehirden bir mahalleyi inceler.
- 4 - Belli bir toplumu, örneğin: Bir üniversite de talebeleri araştırır.

Bir il veya göçebeyi araştırmaktan amaç onların maddi ve manevi kültürlerini incelemektir."⁽³⁾

Yaptığım incelemelerde ve soruşturmalarımda şimdiye kadar İran Üniversitelerinde folklor dediğimiz bir bölüm veya dersin olmadığı sonucuna vardım.

Bugün Antropoloji Avrupa'da yeni bir bilim dalı olarak kabul edilmiştir. Fakat bu bilimin yeni olmadığı tarihi belgelerle ispat edilmiştir. Hatta antropoloji biliminden ayrılmış olan Etnoloji de çok eskilere aittir. Şurası bir gerçektir ki, Doğu ve Batı kültürleri tarihi bir geçmişe sahiptir ve elimizde bu geçmişi kanıtlayacak belgeler mevcuttur.

Zamanımızda her ne kadar kültür araştırmacıları insan ve toplumların yaşamı hakkında geniş bilgiler edinmişlerse de bu yeni değildir. Geçmişin bilim adamları da halkların yaşamları ve kültürleri hakkında aynı yolu izlemişlerdir. Bunların değerleri günümüzdekinden daha da büyüktür. Çünkü eskiden araştırmacılar, yolculukları sırasında çeşitli zorluklarla karşılaştıktan sonra gidecekleri yere

(3) HALİĞİ, Mahmut, Merdüm Şinasi ve Ferhengi Ammeye İran, 1974, S.2

varabiliyorlardı. Gittikleri yerdeki toplumun arasında bir süre yaşadktan sonra saptadığı gözlemlerini yazıya geçirerek ya da başka yollardan diğer insanlara aktarıyorlardı. Hatta bu kişiler gözlemlerini bugünkü bilim adamlarının önüne ilk malzeme olarak sermişlerdir diyebiliriz.

Örnek verecek olursak; "Homeros'un M.Ö. IX.yüzyıla ait İliada ve Odysse adlı iki eseri hakikati hikâyeye ile karışık olarak anlatmış, Yunan toplumlarının savaş özelliklerini, onların huylarını, yaşam, coğrafi ortam, gelenek ve göreneklerini anlatmıştır."(4)

"Herodot,(M.Ö. 484-425) Yunan tarihçesini gözlem yoluyla çeşitli kavimlerin kültürlerini araştırmış,hatta Mısır, İran, Babil ve diğer doğu ülkelerinin kültürleri hakkında da bilgiler vermiştir."(5) Miladın başından Ortaçağın sonuna kadar Avrupada önemli bir kültür araştırmalarına rastlayamayız. Bu araştırmalar yok denecek kadar azdır. "399 yılında Çinli bir gezgin olan Fa-Hin ve arkadaşları 18 senelik bir gezi sırasında doğu ülkelerinden Hindistan,Pencap, Seylan ve Türkiye'nin halk yaşamlarını, âdet ve inançlarını araştırmıştır."(6)

Ortaçağın karanlıklarında islam bilimadamları "İnsan Şinasi" bilimnin derinliklerine dalmışlardır. Oysaki aynı yıllarda batıda bu konuda önemli bir esere rastlanılmaz.

(4) : HALİĞİ,Mahmut, Age 1974, S.5

(5) : Aynı eser, S.6

(6) : Aynı eser, S.6

Ondördüncü yüzyılda Abdurrahman-ibni Haldun'un "Tarîh-i Umumu" yani "Genel Tarih" adlı eserinin giriş kısmına bakacak olursak bu kısmın özelliklerinin etnoloji bilimine yol açtığını görürüz.⁽⁸⁾

"İran'de ilk defa ve bugünkü anlamda etnolojik ve folklorik çalışmalara aşağı yukarı 70-80 yıl önce Nasireddin Şah zamanında Mirza Habib İsfehani başlamıştır. Destan lakabıyla adlandırılan Mirza Habib İsfehani, Osmanlı ülkesine sürüldüğünde Mahmut Gadirîye Yezdi'nin "Elbise" adlı eserini ve "Amiyane Halk Konuşmaları" nı da kendi eseri olarak basıma vermiştir.

Ayrıca Cemz Moriye'nin eseri olan "Hace Babaye İsfehani" adlı kitabın çevirisi de Mirza Habib İsfehani tarafından yapılmıştır. Bu zat İran'ın halk lehçelerini araştıran ilk araştırmacıdır. Bu araştırmalar "Perakende Yazılar" adı altında basılmıştır. Elimizde bulunan etnolojik kaynaklardan biri de Ellameye Ali Ekber Dehhdan'ın yazmış olduğu "Çerend ve Perend" yani "Abuk Sabuk" ve "Emsali Hekem" yani "Masal ve Hikmetler" adlı eserlerdir. Bu gibi kaynaklar İran'ın bilimsel etnolojisinin daha eski çağlara ait olduğunu gösterir."⁽⁹⁾

Özellikle Sadık Hidayetin Amiyane yazıları etnolojik açıdan bugünkü araştırmacıların elinde önemli bir kaynak sayılmaktadır. Ayrıca Sadık Hidayet'in 1933 yılında yazdığı "Ferhengi Tude" yani "Toplum Kültürü" adlı eseri İran'ın halk bilimi hakkında bize önemli bilgiler vermektedir. Bu kitapta, giyim, klasik kadın giysisi bütün

(8) : HALİGİ, Mahmut; Age 1974, S.6

(9) : Aynı eser, S.12

ayrıntılılarıyla anlatılmış, halk oyunları, törenleri, bayram gelenekleri olduğu gibi gösterilmiştir.

"1956 yılında Furugu'nun başkanlığında sekiz kişiden oluşan bir toplantı yapılmış, bu toplantı da Furugi başkan üzere Dr.Genî, Reşide Yasemi, Dr.Şefek, Seide Nefiysi, Ali Hanibal, Mesude Keyhani ve Hacı Nuri üye olarak bulunmuşlardır. Bu üyeler bir " Muesse-seye Merdüm Şinasi" (Etnoloji Kuruluşu) adlı kuruluşu kurmak üzere Kültür Bakanlığında memuriyet aldılar. Üyelerin ilk işi adsız bir müzeyi kurmak olmuştur. Kurulan müzenin malzemesi yetersiz olmasına rağmen yine de müzenin korunması için çok çaba sarf olunmuştur. Bu üyeler daha sonra bir başka toplantıda da bir araya gelmişlerdir. Fakat bu toplantıda da önemli bir karar alınamamıştır.

Toplantıya katılan sekiz üyeden biri olan Ali Hanibal'ın etnolojik araştırmalarının sonucu olarak (1956-1958) yıllarında "Merdüm Şinasi" adlı bir mecmua yayımlanmıştır. Bu dergi halk kültürünün özelliklerini yansıtmakta idi.(10)

"1958 yılının sonlarında İran folklorunu ve halk kültürünü toplamak için Kültür Bakanlığına bağlı bir kuruluş olan " İdareye Ferhengi Amme" kuruldu.(11) Bu kuruluşun çalışmaları hakkında ileride ayrıntılı bilgiler verilecektir.

(10) : HALİGİ, M., Age 1974, S.16

(11) : LİGVANİ, Ali, Kültür Bakanlığı, Müsteşar Yardımcısı
(Bkz. Ferhengi Amme'nin faaliyetlerine ilişkin belgenin fotokopisi ek kısımdadır.)

1599 yılından başlayarak yabancıların İran'a gelmesi ile yapılan etnolojik araştırmalar İranlıların gözleri önüne serilince bu bilime duyulan ilgi de giderek artmış ve bunun sonucu olarak üniversitelerde etnoloji öğrenimi gören öğrenci sayısı ve mezunları giderek artmıştır.

Zamanımızın en önemli bilimsel ve etnolojik araştırma merkezlerinden biri de Tahran Üniversitesine bağlı "Müesseseyi Tehgigati İçtimai(Sosyal Araştırma Merkezi)" adlı kuruluştur. Bu müssese 1962'de çalışmaya başlamıştır. İleriki sayfalarda bu kuruluş hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, etnolojinin İran'daki geçmişı eskilere dayanmakla birlikte, bu ilme karşı duyulan ilgi yakın zamanlarda artmış ve etnolojinin bilimsellik kazanmış bir bilim haline gelişı ise günümüzde olmuştur.

1953 yılında hazırlanan genel müdürlük raporuna göre, bu tarihte
uluslararası etnoloji konularında yapılan çalışmaların, özellikle
1953 yılında yapılan etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan
uluslararası etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan

B Ö L Ü M II

Etnolojinin, özellikle etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan
uluslararası etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan
uluslararası etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan

ÜNİVERSİTELERDE VE YÜKSEK OKULLARDA ETNOLOJİ ÖĞRENİMİ

uluslararası etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan
uluslararası etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan
uluslararası etnoloji çalışmaları, bu tarihte yapılan

II - ÜNİVERSİTELERDE VE YÜKSEK OKULLARDA ETNOLOJİ ÖĞRENİMİ :

A - TAHRAN ÜNİVERSİTESİ (1)

İran'da ilk üniversite Nasreddin Şah'ın veziri olan Emir Kebir'in çabası ile 1847 yılında "Darülfünun" adıyla açılmıştır. Fransa'dan çağrılan hocalar tıp ve fen bölümlerinde, yerli hocalar ise edebiyat ve sosyal bilimlerin öğretimini yapıyorlardı.

İran Üniversitelerinde bir başka ilerleme de yurt dışına gönderilen öğrencilerin dönüşü ile olmuştur. 1851'de Darülfünunun reisi olan Mirza Guli Talim ve Terbiye Bakanı seçilmiştir. Mirza Guli ilk iş olarak Talim ve Terbiye Bakanlığına bağlı bir Kültür Müsteşarlığı kurmuştur. Bu müsteşarlık kendisi tarafından idare ve kontrol ediliyordu. Böylece 1908 yılından itibaren senede otuz öğrencinin yurt dışına gönderilmesi kararı alındı. Aynı zamanda "Encümeni Edebi" yani "Edebi Toplantı" adlı bir kuruluş oluşturuldu. Bu kuruluşun çalışmalarının bir kısmı halk kültürü araştırmalarına yönelikti.

(1) :Tahran Üniversitesi Rehberi 1974, Ulumi İctimai ve Teavün Fakültesi kısmı.

Tahran Üniversitesi Ulumi İctimai ve Kooperatif Fakültesinde(bu fakülteyi Sosyal Bilimler ve Kooperatif Fakültesi olarak adlandırmak olanaklıdır. Tezde fakültenin adını olduğu gibi almayı uygun buldum.) bulunan bölüm adlarını, bu fakültede okutulan ders adlarını ve bu dersleri veren öğretim üyelerinin adlarını, derslerin kod numaralarını ve kredi değerlerini bu rehberden Rahnumaye Danışgahe Tehran 1974) Sosyal Bilimler Fakültesi(Ulumi İctimai ve Teavün Danışkade) ile ilgili bölümden aldım.Bu fakültenin idari şeması ek kısımdadır.

1934 yılında yurt dışına giden öğrencilerin dönmesiyle Tahran Tahran Üniversitesinde etnoloji derslerinin okutulması başlamıştır. 1934 yılında ilkin Darül Muallim, arkasından da Tahran Üniversitesi Rıza Şahı Kebir'in emriyle açılmıştır. Üniversitede başka dalların yanı sıra "Edebiyat ve Ulumi İnsani" adlı bir fakülte de açılmıştır. Bu fakülte sosyal bilimlerin yanı sıra antropoloji dersleri de okutulmakta idi.

Edebiyat ve Ulumi İnsani Fakültesinin gelişmesiyle de etnoloji kürsüsü antropoloji bölümünden ayrılmıştır. Böylece 1971'de "Ulumi İçtimai ve Teavün" (Sosyal Bilimler ve Kooperatif Fakültesi) adı altında yeni bir fakülte Tahran Üniversitesine bağlı olarak kurulmuştur. Bu fakülte de sosyal bilimlerin yanı sıra etnoloji öğrenimi de yapılmıyordu. Ayrıca fakülteye bağlı olarak kurulan Sosyal Araştırma ve Kooperatif kuruluşu da faaliyetlerine aynı yılda başlamıştır.

FAKÜLTEDE OKUTULAN BÖLÜMLERİN ADLARI :

- 1 - İnsan Şinasi (Etnoloji),
- 2 - Guruhi Teavüni (Kooperatif Bölümü)
- 3 - Cemiyet Şinasi (Cemiyet Araştırma Bölümü)
- 4 - Cme-e- Şinasi (Sosyoloji)

FAKÜLTENİN SENATO ÜYELERİ :

Dr. Ali M. Cemşid Behnam

Dekan

Dr. Esad Nizaminav

Dekan Yardımcısı

Dr. Nadir Efşar Nadiri

Sosyal Kuruluşlar Başkanı

Dr.Gulam Hüseyin Sediyyi	Sosyoloji Bölümü Başkanı
Dr.Mahmut Ruhul Emiyeni	Etnoloji Bölümü Başkanı
Dr.Sohrap Biydar Megz	Kooperatif Bölümü Başkanı
Dr.Mehdi Emani	Cemiyet Araştırma Bölümü Başkanı (1)

Fakültenin bütün bölümlerinde birinci sınıf öğrencileri aynı dersleri görmekte olup, ikinci sınıftan itibaren öğrenciler bölümlerine ayrılırlar.

Birinci sınıfta okutulan dersler ve öğretim üyelerinin adları şöyledir.

<u>Dersin Adı</u>	<u>:</u>	<u>Kredisi :</u>	<u>Öğretim Üyesinin Adı :</u>
Sosyolojiye Giriş (Mügetemati Camee Şinasi)		4	Dr.Ediybi
Fars Dili		3	
Yabancı Dil		6	
Felsefe ve İlimler Metodunun Öğrenimi		6	
Spor		2	
Etnolojiye Giriş		2	Dr.Ruhul Emiyeni
Siyaset İlminin Usulü		2	Dr.Şeyhülislâm
Ekonomi İlminin Usulü		2	Dr. Meşkut
Matematik		3	
Toplum Tanıma		2	
İstatistiğe Giriş		2	Şehin Kulahi
Hukukun Bütünü		2	Dr.Zafer Duhderdelan
Zooloji		2	D
Kooperatifin Kökeni		2	Dr.Selim
Kredi Toplamı	:	40	

A - İNSAN ŞİNASI (ETNOLOJİ) KÜRSÜSÜ ÖĞRETİM ÜYELERİ :

Kürsü asil Öğretim üyeleri :

Dr.Ruhul Emiyni	Bölüm Başkanı
Dr.Z.Duhterdelan	Sosyal İlimler Doktoru
Dr.Nader E.Naderi	Etnoloji Doktoru
Dr.Mehdi Süreyya	Etnoloji Doktoru

B - Diğer kürsülerden gelen öğretim üyeleri :

Dr.G.Hüseyin Alaliselim	Arkeoloji Profesörü
Dr.Perviz Cavend	Arkeoloji Doktoru

C - FAKÜLTENİN KURALLARI :

Bu fakültede öğrenim gören öğrenciler etnoloji kürsüsü dışında genel derslerden 40 kredi, bunun dışında da kürsü derslerinden 4 yıl içerisinde toplam 100 kredi almak zorundadırlar. Yani dört yıl boyunca yüz kırk kredi almak gerekir. Kredinin derslere göre dağılımı şöyledir.

1 - Genel Dersler	40 kredi,
2 - Kürsü dersleri	50 "
3 - Mecburi seçmeli	7 "
4 - Yan Kürsü dersleri	30 kredi
5 - Seçmeli dersler	10 "
6 - Tez	3 "

D - ETNOLOJİ KÜRSÜSÜNDE OKUTULAN DERSLERİN ADI :

1 , Etnoloji Bakımından Dil

Kodu : 1273656

Kredisi: 3

Sınıfı : 1.sınıf tek sömestr

Öğretim Üyesi: Dr.H.Milaniyan

Konuları :

a- Dilin tanımı ve insanla olan bağı

b- Dilin sosyal açıdan araştırılması

c- Dillerin bağları ve birbirleriyle karşılaştırılması,
sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesi.

2 - Etnolojiye Giriş :

kodu : 4391115

kredisi : 3

sınıfı : 1.sınıf iki sömestr

Öğretim Üyesi : Dr.Ruhul Emiyini

Konuları :

a- Etnolojinin gayesi,

b- Aile etnolojisi,

c- Etnoloji açısından ekonomi,

d- Kültürel antropoloji.

3 - Fiziki Etnoloji :

Dersin kodu : 1372871

kredisi : 2

sınıfı : 1.sınıf tek sömestr

Öğretim üyesi : Dr.M.Süreyya

Dersin Konusu :

- a- Etnoloji nedir?
- b- Etnolojinin çeşitli yönleri,
- c- Fiziki etnoloji nedir?
- d- Maymun öncesi insan,
- e- İnsanlar ve özellikleri,
- f- Gelecekle insanın ilgisi ve sonuç.

4 - Etnoloji Açısından Arkeoloji :

Kodu : 1272396

Kredisi : 3

Sınıfı : 2.yıl dersi olup tek sömestredir.

Öğretim üyesi : Dr.Perviz Cavend

Dersin Konusu :

- a- İnsan Kültür ve uygarlığının değişmesi,
- b- Hangi ilimlerin yardımıyla insan kültürü hakkında tartışabiliriz ?
- c- Mani Arkeolojisi hakkında araştırma ve tartışmalar
- d- Arkeolojinin diğer Antropoloji bölümleriyle olan bağı,
- e- Arkeoloji yardımıyla insan kültürlerini anlamak,
- f- Uygarlık, insanlık tarihi öncesi
- g,-Tarih öncesi insan eserleri,
- h- Tarih öncesi ilmin başlangıcı ve önderleri,
- ı- Mesken ve araçların bulunuşu, giyim-kuşam ve süs eşyalarının ortaya çıkışı,
- j- Taş devirlerinde sanat,din ve mezhep
- k- Neolitik devirde İran uygarlığı.

5 - Antropoloji :

Kodu : 12727130

Kredisi : 3

Sınıfı : Tek sömestrlük olup 2.sınıf dersidir.

Öğretim Üyesi : Dr.M.R.Emiyne

Dersin Konusu :

- a- Antropolojide çeşitli deney ve araştırmalar,
- b- Fonksiyonalizmin etkisi ile antropolojide teorilerin tartışması,

6 - Kültürel Antropoloji :

Kodu : 4393110

Sınıfı : 2.sınıf dersi olup iki sömestredir.

Dersin Konusu :

- a- İran'ın coğrafi durumu,
- b- Şehir, köy ve il toplumları,
- c- Tarihi bakımdan il toplumu,
- d- İl toplumu ve çevreleriyle olan bağları,
- e- İllerin birbirleriyle olan bağları, şehir-köy arasındaki ilişkiler.
- f-Toplum tabakaları,
- g- Göç ve nedenleri,
- h- İllerde hayvançılık durumu,
- ı- Değişim ekonomisi,
- j- İskân problemi,
- k- Göç ve çeşitleri.

7 - İlkelerde Kültür :

Kodu : 1272880

Kredisi : 2

Sınıfı : 3.sınıf dersi olup tek sömestrdir.

Öğretim üyesi : Dr.Z.Duhterdelan

Dersin Konusu :

- a- İlkel toplumların tanımı ve özellikleri,
- b- Asya'da birkaç ilkel kabile,
- c- Güney Amerika'da birkaç ilkel kabile,
- d- İran'da birkaç ilkel kabile

8 - İnsan Ekolojisi :

Kodu : 1272224

Kredisi : 2

Sınıfı : 3.sınıf dersi olup tek sömestrdir.

Öğretim üyesi : Dr.G.H.Celali

Dersin Konusu :

- a- Ekolojinin tanımı ve bir organizmada oluşturduğu değişiklikler.

B - TEBRİZ ÜNİVERSİTESİ :

" Azerbaycan bölgesi başkenti olan Tebriz'de 1947 yılında bir üniversite Tebriz Üniversitesi adı altında kurulmuştur. Bu üniversiteye bağlı olarak öğretim yapan Ulumi İnsan yani Antropoloji Fakültesi de aynı yılda öğretime başlamıştır. Bu fakültede Etnoloji müstakil bir kürsü olmayıp diğer kürsülerle birlikte "Ulumi İnsani" adı altında öğretimini sürdürmektedir. Örneğin; bir etnoloji öğrencisi Tarih, Coğrafya, Arkeoloji ve diğer sosyal bölümlerle birlikte ders almak zorundadır. Bundan dolayı da bölümden mezun olan öğrenciler, etnoloji kürsüsü mezunu olarak değil, Ulumi İnsani Fakültesi mezunu olarak tanınırlar."(1)

Bölümde etnoloji ile ilgili dersler Dr.Torabi'nin yazdığı "Merdüm Şinasi" adlı kitaptan okutulmaktadır.

Bu iki üniversitenin dışında, İran'ın öteki şehirlerinde bulunan üniversitelerde(Şiraz ve İsfahan Üniversiteleri) etnoloji kürsüsü müstakil olarak kurulmamıştır. Etnoloji ile ilgili bilgiler Sosyal bilimler dersleri içerisinde verilmektedir.

Üniversitelerin dışında antropoloji ile ilgili konular ve bilgiler liselerde okutulan Ulumi İctimai derslerinde verilmektedir. Bu ders liselerde üç yıl süre ile okutulmaktadır. Bu ders edebiyat kol- lamında daha da ağırlıklıdır. (İran'da liseler, fen, edebiyat ve biyoloji(tabii) bölümleri olmak üzere üç ayrı kola ayrılmaktadır.)

Buraya kadar verdiğim bilgilerde gördük ki, İran üniversitelerinde etnoloji henüz rayına oturmamıştır. En gelişmiş öğretim ise Tahran Üniversitesindedir.

(1) : Kürsü Başkanı Dr.Torabi'den alınmıştır.

III - ETNOLOJİ İLE İLGİLİ BAŞLICA YAYIMLAR :

Bu kısımda etnoloji ile ilgili olarak İran'da yayımlanan belli başlı eserleri tanıtmaya çalışacağım. Bu eserleri;

- 1 - Telif kitaplar,
- 2 - Tercüme kitaplar,
- 3 - Araştırmalar,
- 4 - Derlemeler,
- 5 - Süreli yayınlar

olarak ele alacağım.

I - TELİF KİTAPLAR :

Bu kitapların en önemlisi " Zemiyyeye İnsan Şinasi" dir.(Etnolojinin Kökeni) (Zemiyyeye İnsan Şinasi, Dr.Hüseyin Ediybi; Peyam Kuruluşu Yayınları, Tahran 1974)

Kitapta yer alan başlıca bölüm adları şunlardır.

- a - Antropoloji nedir, Başlıca bölümleri nelerdir ?
- b - Kültür ve çeşitli tanımları; özellikleri, kültür değişmesi, kültürle ilgili görüşler,
- c - Kültür ve çocuk yetiştirilmesi, Amerikan kültürünün değeri ve Amerika Yerli Kültürlerine kısa bir bakış.
- d - Toplum ve Kültür,
- e - Dil ve Kültür : Dilin başlangıcı ve gelişmesi hakkında görüşler.
- f - çeşitli etnolojik görüşler,
- g - Aile bağları, çeşitli akrabalık ilişkileri, evlilik, evlilik tipleri,
- h - Din etnolojisi, totemizm, dinin başlangıcı

Kitapta yer alan başlıca bölümlerdir. Kitapta ayrıca "köy Sosyolojisi, köy toplumlarının ortaya çıkışı, gelişmesi, köylere özgü yaşam şekilleri, kişiler arası ilişkiler de anlatılmaktadır.

Bir başka kitap da "Etnoloji Açısından Sosyoloji" dir.

(Etnoloji Açısından Sosyoloji, Vekhili

Sefi Alişah Müessesesi Yayınları, Tahran 1965)

Kitabın başlıca konuları şunlardır :

- a - Kültür nedir ?
- b - İlkel kültür,
- c - Kültür ve din konusunda klasik düşünce tarzları (kültür ideolojisi ve din)
- d - Yeni çağda kültür,
- e - Asrımızın kültür özellikleri.

Bir diğer kitap da " Ferhengi İran " adını taşımaktadır. (Ferhengi İran, Tebriz Üniversitesi Yayınlarından, Tebriz 1968)

Kitap iki bölümdür. Birinci bölümde kültürsüz bir toplumun olamayacağı belirtilmekte bu görüş çeşitli varsayımlarla açıklanmaktadır. Daha sonra kültür konusu geniş olarak açıklanmakta, ilkel ve modern kültürler üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde ise İran Kültürünün tarihi, gelişimi; günümüzdeki durumu, modernleşmenin İran'ın çeşitli bölgelerindeki etkileri anlatılmaktadır.

Konumuzu ilgilendiren bir başka kitap da " Merdüm Şinasi ve Ferhengi

İran (Antropoloji ve İran Kültürü) dır.

(Merdüm Şinasi ve Ferhengi İran, Mahmut Haligi; Kültür ve Sanat Bakanlağı Yayınlarından, Tahran 1974)

Kültür ve Sanat Bakanlağı tarafından yayımlanan bu kitaptaki başlıca bölümler şunlardır.

- a - Antropoloji nedir ? Başlıca bölümleri nelerdir?
- b - Etnolojinin tanımı ve diğer sosyal bilimlerle olan ilişkisi
Bilim adamlarının bu konudaki görüşleri.
- c - Kültürel antropoloji nedir ?
- d - Felsefi Etnoloji nedir ?
- e - İskân ve ortaya çıkışı, mesken tipleri ve meskenin ortaya çıkışına ilişkin olarak yazarın görüşleri.

Bugün İranlı etnologların elinde bulunan en önemli eserlerden biri de " Yeşt ha "(kitaptaki bir bölüm olup kelime anlamı tapmak, ibadet etmek demektir) adını taşımaktadır. (Yeşt Ha, Pur Davut -Pahlevi dilinden tercüme eden -) Bu kitap Zerdüşt dininin temel kitaplarından. 1347 yılında Tahran'da basılmıştır. Etnolojik açıdan önemlidir. Klasik de irlerin İran Kültürünü anlatmaktadır.

Yeşt Ha, Zerdüşt dininin kitabının dördüncü bölümüdür. İki cilt halinde yayımlanmıştır. Asıl kitap(Zerdüşt'ün kitabı) on iki bölümdür. Bu kitap İran'ın eski dili olan evista dilinden günümüz Farsçasına çevrilmiştir. On iki bölüm halinde yayımlanan bu kitap son baskısında beş kitap halinde toplanmıştır. Birinci kitap "Yesna Mukaddes" kitabın en önemli kısmıdır. Bu kitap 72 kısımdır.

İkinci kitap "Visperd" adını taşır ki, içeriği dini merasimlerdir. dini merasimler oldukça geniş bir biçimde ele alınmıştır. Farsça'da kerde adı verilen 24 bölümden oluşmaktadır. Evista'nın üçüncü kitabı "Nedielad" adını taşır. Mezhebin kanunlarını kapsar. Bu kitap 22 bölümdür. Her bölüme fergerd adı verilir. Evista'nın dördüncü kitabı yukarıda da sözünü ettiğimiz Yeşt Ha'dır. Evista'nın ağırlığı bu kitaptadır. Beşinci kitap "Hurde Evista" dır. Bu kitap namaz ve mübarek günleri anlatır. Mezhebi bayramlara geniş yer ayırır. Esas olarak ele aldığımız Yeşt Ha kitabı dördüncü bölümdür. Yeşt'in anlamı ibadet demektir. Kitapta ibadet çeşitli yönleriyle anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra dev, cin, peri inancı, cehaletin kökeni, iyi ve kötü yaratılış, iyilik ve kötülük melekleri, çeşitli inançlar, dinin edebi, adabı, vatan sevgisi, malın azlığı çokluğu, ibadetin nasıl olması gerektiği anlatılır. Ayrıca eski kullar ve Zerdüşt dininin ilk hocaları hakkında ve bu devrin halk inançları, halk kültürü de anlatılmaktadır.

2 - TERCÜME KİTAPLAR :

Bu kitapların önemlilerinden biri de Revan Şinasiye İçtimai (Sosyal Psikoloji) dir. (Revan Şinasiye İçtimai; Otto Clainberg tercüme: M.Ali Kardan, Tahran 1974)

Kitapta etnolojiyi ilgilendiren başlıca kısımlar şunlardır.

- a - Dil ve fikir(dilin tanımı, gelişimi),
- b - Kültürün kaynakları,

- c - Muhiti çevrenin etkisi ile kültür,
- d - Muhite uyum,
- e - Antropoloji açısından ırk ayrımı.

Bir başka önemli kitapta "Tarihi Merdüm Şinasi"(Antropoloji Tarihi) dir. (Tarihi Merdüm Şinasi, H.R.His, -Tercüme: Ebülgasim Tahiri) Franklin Müessesesi Yayınları, New York-Tahran 1961)

Kitapta yer alan başlıca konular şunlardır.

- a - Sınırlı antropoloji(Henry Craft'ın yaşamı hakkında bilgiler ve bazı ülkelerin kültürü hakkında bilgiler, H.Craft'ın düşünceleri)
- b - Henry Morgan'ın yaşamı hakkında bilgiler ve Morgan'ın antropolojik görüşleri, aile ve toplum içi ilişkiler, bireyler arası ilişkiler; özel mülkiyet üzerine görüşler.
- c - Din etnolojisi, dinler tarihi, tanrıya inanışın kökeni, çok tanrıcalık, tek tanrıcalık,
- d - Ruh nedir ? Taylor'un görüşleri, yaşamı hakkında bilgiler, çeşitli büyülerle ilgili tanım ve bilgiler.

Köy Sosyolojisi üzerine yazılmış, ancak etnolojiyi ilgilendiren bir diğer kitapta Köy Sosyolojisi adını taşımaktadır.

(Köy Sosyolojisi, A.K.Konstantiye ve I.V.Hafseti, Tahran 1971)

2 - SÜRELİ YAYINLAR :

A - Rahmumayı Kitap (Rehber kitap)

(İran Araştırma Merkezi yayınlarından, Tahran 1962)

Bu dergi İran Araştırma Merkezi tarafından ayda bir kez yayımlanmakta olup, 1962 yılından bu yana çıkmaktadır. Genel olarak Fars Dili halk inançları, âdetler, gelenekler, görenekler üzerine yazılar yayımlanmaktadır. Bunun yanısıra yer yer yabancı araştırmacıların araştırmalarına da yer vermektedir.

B - Yağma (Talan) :

Bu dergi 1950 yılından beri yayımlanmaktadır. Dergiyi Kültür ve Sanat Bakanlığı yayımlamaktadır. Derginin yazılarına genellikle Safavi İmparatorluğu zamanını konu alan yazılar, şiirler, halk hikâyeleri, halk ağzından derlemeler, halk oyunlarını yansıtan resimler ve çeşitli halka inançları konu olarak yer almaktadır. İranlı araştırmacıların ilk başvurduğu kaynaklardan biridir.

C - Kave (Önlük, Şehnamedeki demirce Kave'nin önlüğünden gelir)

İran'da yayımlanan süreli yayınlardan biride " Kave " adlı dergidir. Kave, Kültür Bakanlığı yayınlarından olup ayda bir yayımlanır. Onbeş yıldır yayımlanmaktadır.(1962'den bu yana) Dergi iki kısımdan oluşur. Birinci kısım Farsçadır. İkinci kısım ise aynı konuları almanca olarak vermektedir.

D - Gevher (Cevher) :

Yılda bir yayımlanan bir değidir. Nuryani Basımevi yayınlarından-
dır. Dergi de İran halk kültürü, gelenek ve görenekleri, inançları,
müziğins yer verilmektedir.

E - Hüner ve Merdüm :

Kültür ve Sanat Bakanlığı tarafından yayımlanmakta olan bu dergi
1952'den beri yayımlanmaktadır. Ayda bir çıkmaktadır. Dergi de
İran Halk kültürü, gelenek ve görenekleri, batıl inançları, İran'ın
çeşitli yerlerindeki doğum, ölüm, sünnet ve evlenme törenleri ve bun-
larla ilgili âdetler, aile ve akrabalık ilişkileri türünden yazı-
lar yer almaktadır.

3 - ARAŞTIRMA DİZİSİ :

İran'da Kültür ve Sanat Bakanlığına bağlı olana Ferhengi Amme
İdaresinin yaptığı irili ufaklı birçok araştırmadan daha önce
söz etmiştik. Bunun yanı sıra birde yabancı araştırmacıların yaptı-
ğı araştırmalar vardır. Bunlardan önemlileri sırasıyla görelim.

İl-i Basiri (Baseri Tribe, Fredrik Barth, Sosyal Bilimler Araştırma
Enstitüsü Yayını, No: 18, Tahran 1964, Çeviren: Dr.K.Vadiie)

Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsünce Monog rafi dizisinde ya-
yınlanmıştır.(Monografi serisi No:6) İran'ın güneyinde yaşayan
göçebe kabileleri anlatılmaktadır. Özellikle kitaba adını veren
Basiri kabilesi üzerinde geniş olarak durulmuştur.

Yazar Fr drik Barth'in yine İran'da yapmış olduğu araştırmaların diğerleri şunlardır :

"Principles of Social Organization in Southern Kurdistan,
Universitetets Etnoğrafiske Museum Bulletin No: 7, Oslo 1953"

" The Land Use Patterns of Migratory Tribes of South Persia,
Norsk Geografisk Tidsskrift, 1960"

"İlhıçı"

(Gulam Hüseyin Saidi, Tebriz 1963.)

Bu araştırmada İlhıçı köyünün halk kültürü ve inançları, âdetleri, gelenek görenekleri, sosyo ekonomik yapısı ele alınmıştır.

Merasimi Erusi Der Şiraz (Şiraz'da düğün âdetleri) :

Ebûlgasim Fegiyri

Ferhengi Amme İdaresi Yayınlarından, Tahran 1956.

Ebûlgasim Fegiyrinin yaptığı bu araştırmada Şiraz yöresinde bir evliliğin nasıl olduğu bütün aşamalarıyla anlatılmaktadır. Kitapta, görücülük, nişan aşaması ve evlilik âdetleri oldukça geniş bir biçimde verilmiştir.

"Yuş"

(Sirus Tahbazı, Tahran Üniversitesi Yayınları, Tahran 1963)

Yuş köyünün monografik olarak zıncelendiği kitapta köyün coğrafik durumu köyün aile yapısı, (köyde hem geniş aile hem de dar aile vardır) Köyün Nüfusu, halk hekimliği, yerli kavgalar, muhtar seçimindeki

törenler, mezarlıklar, su değirmenleri, cinsler arasındaki iş bölümü, hayvancılık ve evlilik durumu, halk masalları, nevruz bayramı törenleri geniş olarak anlatılmaktadır.

"Talib âbad"

(Cavad Sefinejad, Tahran Üniversitesi Yayınları, Tahran 1966)

Araştırma Talib âbad köyünü monografik olarak incelemiştir. Monografide köyün coğrafik durumu, nüfusu, iskan özellikleri ve tipleri, köydeki iş bölümü, halk oyunları, gelenek, görenekleri, batıl inançları anlatılmaktadır.

"Revişi barrasi ve Şinahtı Kulliyeye ilat ve Eşayiri İran"

(İran Kabileleri ve Göçebelerinin Araştırılması)

(Dr.Perviz Cavend, Tahran Üniversitesi Yayınları, Tahran 1965)

Bu araştırma İran göçebelerinin ve kabilelerinin ekonomik ve sosyal durumları, dil ve lehçeleri, dini inançları, halk hikâyeleri, eşsaneleri, dansları, evlilik seromonilerini anlatmaktadır.

"Hiyav Yamışkin Şehir"

(Hiyav ya Mişkin Şehrinin Monografisi,

Gulam Hüseyin Saidi, Tahran 1964)

Bu monografide Mişkin şehrinin;

- 1 - Coğrafik durumu ve özellikleri, iskân durumu,
- 2 - Ekolojisi, göç durumları, ekincilik, sünnet törenleri
- 3 - Halk hikâyeleri ve halk hekimliği, sofrâ âdetleri,
- 4 - Evlenme, bayramlar ve dini törenleri, Muharremlik ayinleri, el sanatları, ölümle ilgili âdetler anlatılmaktadır.

" Ahlı Hava"

(Gulam Hüseyin Saidi, Tahran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi Yayınları, Tahran 1965)

Kitabın ilk girişinde ahlı hava, yani havaya inanlar, inançları çevresinde, tutuldukları hastalıklarda çeşitli şamalara başvurmaları anlatılmaktadır. Bu inanç İran'ın güneyinde Haliyçe Fars kıyısında yaşayan halk arasında görülmektedir. Bu inançlar çevre şartlarından ve hava olaylarından doğmuştur.

Daha sonraki bölümlerde bölge halkının gelenek, görenekleri, doğa olaylarından doğan inançları anlatılmaktadır. Deniz kıyısında yaşayan bu halkların inançları, gelenek görenekleri İran'ın başka yörelerindeki halkların âdetleriyle benzerlik göstermemektedir. Örneğin bölgedeki halk dansları, giysiler, başka bölgelerden tamamiyle ayırdır.

Bu körfezde yaşayan halk arasında inançların doğmasında rüzgarların büyük etkisi vardır. Bu rüzgarlara "Zar" denmektedir. Bu inançlar yazara göre Habeş müslümanlarından geçmiştir.

İnançlara göre zar yeli bir kötü ruh olmaktadır. Bu ruh ırmak ve çeşmelerde yaşar diye inanılır. Bazanda insanların vücudunda ve ruhunda yaşayarak onlara rahatsız ettiğine inanılır.

İnanca göre denize doğru esen bu rüzgar(zar rüzgarı) ölümsüz şeyhlerin ruhlarıdır. Belli başlı zar rüzgarı adları şunlardır.

Şeyh Şenger, Bingmaro, Üm gare, daykito, Gisas.

Bu rüzgarlardan bir diğeri de Noban yelidir. Başlıca Noban yellerinin adları şunlardır. Şeyh Ferel, Şeyh İdris, Şeyh Said, Şeyh Sami.

Üçüncü bir yel adı da cin yelleridir. Önemli cin yelleri şunlardır. Liva, ümülsibyan, denizin kutsal hayvanlarına atfedilen yeller.

Bu rüzgarların etkisinden kurtulmak için mamalara yani Şamanlara başvurulur. Şaman hastaları davulunu çalarak ve oynayarak sağaltır. İnançlara göre bazı kabile büyükleri de ölümden sonra rüzgar haline gelir. (Şeyh Şaib, Şeyh Şerif gibi) Maddi durumları iyi olmayanların rüzgara tutulacağından korkulur. Rüzgarlar hastalardan hediye isterler. Hastalar iyileştikten sonra "ahlı hava" grubuna geçerler.

Kötü ruhları kovmak için bir takım kadın şamanlar çağrılır. Kadın şaman birkaç gün gece ve gündüz durmaksızın dans ederek, davulunu çalarak kötü ruhları kovmaya çalışır. Ehli hava adı bu rüzgarlara tutulmuş ve rüzgarların kötülüklerini atlatmış kimselere verilir. Bu kimselerin büyüldüklerine ve etkisinden kurtuldukları rüzgarlar tarafından korunulduklarına inanılır.

Hastaları sağaltmak için çağırılan şaman kadınların davullarına çeşitli adlar verilmektedir. Bu adlar, Erçin, Baski, bakıl, balken, perçemi, tanabiyre, çin yase, hal hal, dolli, kesr, rahmeni şeklindedir.

Bu araştırma İran Kültür ve Sanat Bakanlığınca ödüllendirilmiştir. Denilebilir ki, bu araştırma İran'da yapılan etnolojik araştırmaların en önemlilerinden biridir.

"Fişendk Köyü"

(Huşeng Pur Keriymi, Sosyal Araştırma Merkezi Yayınları,
Tahran 1963)

Fişendk Köyü "Taligan" bölgesinin güneydoğusunda Zideşt ve Pulud derelerinin arasındaki bölgededir. Araştırmacı Köyün bulunduğu coğrafik bölgenin ekonomisini büyük bir titizlikle ele almıştır. Köyün camii, dini, mezarlıklarının durumu, hamam âdetleri, gelenek ve görenekleri, mezartaşları ve ölümle ilgili âdetler bütün ayrıntılarıyla belirtilmiştir.

"Loreki Ha"

(Musa Fatemi, Hüner ve Merdüm Kuruluşu Yayınları, Tahran 1974)

İran'da konuşulan çeşitli lehçelerin biri de Loreki lehçesidir. Araştırmacı bir süre halkın içinde kalarak bütün loreki lehçelerinin özelliklerini derinden derine incelemiştir. Kitabın içeriğinde loreki lehçelerinin özellikleri, yerlilerin iskânları, ekonomileri -ki genellikle hayvancılığa dayalıdır.- batıl inançları, çeşitli sosyal törenler geniş olarak verilmiştir.

4 - SEYAHATNAMELER :

İren'in eski halk kültüründen ve yaşamından söz eden çeşitli seyahatnameler vardır. Bunların başlıcaları şunlardır :

"Sefernameye Nasır Hosrav"
(Nasır Hosrav'ın Seyahatnamesi)

Hekim Nasaraddin Hosrav Gabadiyani'nin seyahat izlenimleri,
Düzenleyerek yayınlayan; Madırvezin Purun.

Seyahatnamenin sahibi olan Nasereddin Hosrav, İran'ın beşinci asır şair ve yazarlarından. Bu kitap şairin ilk nesir kitabıdır.

Bu sefername yazarın 437'de başlayıp (seyahate Merv şehrinden başlamıştır) 444 yılında Belhe dönmüş ve bitirmiş olduğu seyahatin izlenimleridir. Seyahatnamede Şam, Hicaz, Mısır ülkelerinin kültürleri anlatılmıştır. Zamanın memleket idarecileriyle tanışmıştır. Gezdiği ülkelerin halkıyla tanışmıştır. Kültürleri olduğu gibi yansıtmıştır. Kahire'de El- Müstesenbillah'ın yanına gitmiş ve İsmaili mezhebini seçmiştir. Seyahatname özellikle Fars dilinin kullanım şekillerini belirtmesi bakımından önemli bir kaynaktır.

" Taverniye Seyahatnamesi"
(Janbakist Taverniye, Tercüme : Ebu Turabi Nuri,
İkinci baskı, Tahran 1957)

Taverniye yedinci asrın en büyük gezginlerindedir. Bu seyahatname İran'ı birkaç kez gezdikten sonra yazılmıştır. Bu seyahatnamede İran özellikle Fransa ve Avrupa'ya tanıtılmıştır. 1632-1668 yıllarında doğu ülkelerine altı yolculuk yapan Taverniye gezilerinde buradaki ülkelerin halklarını da iyi tanıma fırsatını bulmuştur. Gezilerinde zamanın İran halkını da yakından tanıyan Taverniye Taht-ı Cemşid'i ilk gezen yabancılardan biri olmuştur.

Taverniye İran'ın Safavi İmparatorluğu zamanındaki azametinden, zamanın ileri gelen devlet adamı ve düşünürlerinden, kralın ülkeyi yönetiminden, ülkenin idare ediliş şekillerinden sözetmektedir.

Bunun yanı sıra o günün İran'ında yaşayan halkın kültüründen, dini inançlarından, âdetlerinden, bayramların kutlanışından, mezheplerinden, gelenek göreneklerinden ayrıntılı olarak sözetmiştir. Bunları Osmanlı ülkesinde gördükleri ile karşılaştırmıştır. Seyahatname bu özellikleri ile İranlı etnologların ilk başvurdukları kitaplardan biridir.

"Reyazül Seyahat; Hediyyüs Seyahat; Bostan-ül Seyahat"

(Kitaplar, Hacı Zeynel Abidin Şirvani'nin eseri olup Tahran'da 1960, 1971 ve 1931 yıllarında basılmıştır.)

Hacı Zeynel Abidin 1193 yılında Şemahi'de doğmuştur. Ruhani bir aileden gelmektedir. 17 yaşından sonra Irak'a gönderilerek dini ilimleri okumaya başlamıştır. Daha sonra İsfahan'ın bilim adamlarının yanında öğrenimine devam etmiştir. 1211'de seyahatlere başlamıştır. 28 sene içinde bütün islâm ülkelerini gezmiştir. Gittiği ülkelerde devlet büyükleriyle görüşmüştür. 1229 senesinde Tahran'a gelerek Feteli Şahı Gacer ile konuşmuştur. Fakat bir süre sonra Tahran'dan sürülmüştür. Seyahatnamelerinden Reyazül Seyahat'i iki cilt olup 1237'de bitirilmiştir. Hadigetül Seyahat ise 1242'de bitirilmiştir. Üçüncü seyahatname, Bostan-ül Seyahat, 1248'de bitirilmiştir. Seyahatnameler etnolojik bakımdan önemlidir. Yazar seyahatnamelerde coğrafi çevreleri tanıtmış, ırk ve mezhep ayrımlarına dayanan

görüŖü açıklamıŖ, gördüğü yerlerin kendine özgü ekonomik faaliyetlerine, halk sanatlarına deęinmiŖtir. Dil etnolojisi bakımından oldukça yararlı bilgiler vermiŖtir.

Ayrıca gördüğü yerlerdeki yatırlar, türbeler ve bunlarla ilgili inançları, halk hakimliğini, göçebe kavimlerin sosyo ekonomik yaşamlarını anlatmaktadır. Bu bakımdan Hacı Zeynel Abidin Ŗirvani'nin bu seyahatnameleri birer etnolojik kaynak sayılabilir.

" Sefernameye Orsel"

(Orsel'in Seyahatnamesi, Ernest Orsel, Tahran 1974,

Tercüme: Ali Asger Saidi)

Kitabın asıl nüshası Kafkasya ve İran'ı konu edinmektedir. Fakat tercü eden yalnızca İran kısmını tercüme etmiŖtir. Ernest Orsel 1885'de Belçika'da dünyaya gelmiŖ, Portekizi gezdikten sonra Kafkasya yoluyla İran'a gelmiŖtir. Bu gezginin araŖtırmaları gözleme dayanır. İran Halk kültürü, gelenek görenek, dini inanç, âdet ve batıl inançlarını bütün ayrıntılarıyla belirtmiŖtir. Ayrıca halk hikâyelerini, masal ve destanlarını, bayram törenlerini, doğum ve evlenme, düğün ve yaşarını önümüze sermiŖtir.

DERLEMELER :

"GuyuŖi AŖtiyan(AŖtiyan Lehçesi)

Derleyen : Dr.Sadık Kıya,

Tahran Üniversitesi Yayınları, Tahran 1956

Kitapta Aştiyan lehçesinin özellikleri halk ağzından derlendiği şekilde verilmiştir.(Bkz.Fotokopi 1)

"Bazihaye Numayişi İsfehan(İsfehan'da Çocuk Oyunları)"

Derleyen : Nevruz Ceşad, İsfehan 1972

Kitap İsfehan çocuk oyunlarını oynanış zamanları ve mevsimlere göre sıralamıştır. Bu oyunlarda hakim olan unsur eski şahlık devri otoritesinin güçlülüğünü göstermektedir.

"Osongun"(Efsanehayeye Merdüm-i Hor)

Derleyen: Mürteza Hüneri

Halk Kültürü araştırma Merkezi Yayınları, 1973

Orta İran'ın çöllük bölgesinde Hor ismi verilen büyük bir bölgenin geleneksel kültürüne ilişkin olarak yapılan bir araştırmanın ürünü olan bu kitapta Hor halkından derlenen efsaneleri ve onların bu efsanelerinin içerisine gizlenmiş olan yaşantısını bulmak olanaklıdır.

" Bazihaye Nomayeşi (Halk Oyunları ve Halk Tiyatrosu):"

Derleyen : Seyid Ebülğasim Encevi Şirazi

Emir Kebir Yayınevi, Tahran 1975

Kitabın içeriği, İran'ın çeşitli bölgelerinde halk oyunlarının ve bunların bir tiyatro havasında oynanışından söz etmektedir.

"Ainhaye Nevruzi(Nevruz Ayinleri)

Derleyen : Mürteza Hüneri- Kültür Bakanlığı Yayınlarından,
Tahran 1975

İran'ın milli bayramı olan Nevruz Bayramı bütün ayrıntılarıyla ve İran'ın çeşitli yörelerinde kutlanış biçimleriyle bir bütün olacak şekilde anlatılmıştır. İlkbaharın birinci gününden onüçüncü gününe kadar süren bu ayinler 40 bölümde derlenmiştir.

"Temsil ve Mesel"(Hikâye, Atasözü ve Masal)

Derleyen: Seyid Ebülgasim Encevi Şirazi, Tahran 1974

İki ciltlik bir kitap halinde derlenen atasözleri halk ağzından derlenmiştir. Atasözleri alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Bunun dışında kitapta değişik ve ilginç olan yön, atasözlerinin tekdüze bir sıra halinde verilmeyip, her atasözünden sonra kısa bir hikâye verildikten sonra atasözleriyle âdeta bir kıssadan hisse verilmeği istenmiştir.

"Rişahaye Tarihi-ye-Emsali-Hekem"(Hikmetlerin Tarihi Kökeni)

Derleyen : Mehdi Pertevi Amoli, Tahran 1973

Kitabın henüz birinci cildi bitmiştir. Kitapta klasik İran masallarının ve hikmetlerinin halk ağzından çeşitli bölgelerden derlenmiş şekli bir araya getirilmiştir. Bu hikmetler ve bunlardan çıkan öğütler, bunlarla ilgili atasözleri bir bütün halinde toplanmıştır.

" Ferhengi Emsali Farsi(Fars Atasözleri) :

Derleyen : Yusuf Cemşidipur

Erjeng Basımevi, Tahran 1968

Bu kitap İran'ın klasik kitaplarından derlenmiştir. Çeşitli kitaplardan derlenen Fars Atasözleri bir araya getirilerek değerli bir

kaynak kitap oluşturulmuştur. Kitapta atasözlerinin kaynakları, onların halkın uzun tecrübeleri ve değer yargılarına dayandığı, atasözlerinden alınması gereken dersler anlatılmaktadır.

"Rozetül Kitap ve Hedigetül ebvab (Kitapların Bahçesi)"

Yazarı : Ebubekir ibni-el-zeki-el-gunyevi

Düzenleyen : Mir vedud Seyid Yunusi

Tebriz 1970

Kitap İran'ın klasik kültürü üzerinde durmaktadır. Dinler, mezhepler, masallar, destan, amiyane manzum parçalarla Farsça'nın çeşitli lehçelerinin özelliklerini anlatmaktadır. Özellikle halk edebiyatı açısından önemli bir kitaptır.

Kitabın etnolojik bakımdan önemi ebcet hesabının inançlar dünyasındaki yerini ve çeşitli büyüsel işlemlerdeki kullanılmasını örneklerle anlatmakta oluşudur. Kitapta Selçuk hükümdarları ile İran Hükümdarları arasında yazılan 68 mektup bulunmaktadır. Kitabın el yazması bir nüshası da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde, El yazmalar bölümünde bulunmaktadır. (Bkz. Fotokopi 2)

Buraya kadar bu bölümde, İran'da yayımlanan etnolojik eserlerin belli başlılarına değindim. Bu yayınları telif kitaplar, tercüme kitaplar, araştırma dizisi, süreli yayınlar ve seyahatnameler, derlemeler olarak ele aldım.

B Ö L Ü M I V

ETNOLOJİ İLE İLGİLİ RESMİ VE ÖZEL KURULUŞLAR

IV - ETNOLOJİ İLE İLGİLİ RESMİ VE ÖZEL KURULUŞLAR :

İran'da Etnoloji ile ilgili kuruluşlardan(resmi ve özel) belli başlıları şunlardır.

A - Müzeler : (1)

<u>Müzenin Adı</u>	<u>: Yeri :</u>	<u>Kuruluş Tarihi:</u>
Kahi Gülistan	Tahran	1837
Milli Sanatlar	"	1931
İrani Bastan(Klasik İran)	"	1940
Merdüm Şinasi(Antropoloji)	"	1940
Hüner Haye Tezyyini(Güzel Sanatlar)"	"	1962
Şehyad Ariamehr	"	1971
Taht-ı Cemşid	Şiraz	1934
Pars(Pers)	"	1939
Gezvin	Gezvin	1955
Muhit Şinasi(Çevre Bilim)	Benderabbas	1959
Azərbaycan-ı Şargi	Tebriiz	1959
Abadan	Abadan	1961
Gorgan	Gorgan	1964

Kültür Bakanlığı Dışındaki Bakanlık ve Dairelere Bağlı Müzeler :

<u>Müzenin Adı</u>	<u>: Yeri :</u>	<u>Kuruluş Tarihi:</u>
Şuş	Şuş	1966
Rıza Şahlı Kebir	Rizaiye	1967
Miyanduâb	Miyanduâb	1968

(1) : Bu müzeler Kültür Bakanlığına bağlı müzeler olup, müzelerin adları, buldukları yerler ve kuruluş tarihleri Guzarışı Ferhengiye İran(İran Kültür Araştırmaları) adlı Bakanlık yayınından alınmıştır.

Bastan Şinasi ve Merdüm Şinasi (Arkeoloji ve Antropoloji)	Reşt	1970
Hazanaya Cevahirati Saltanati (Krallık Hazinesi Müzesi)	Tahran	1960
Hazreti Masume'nin Müzesi (Muzeye Hazreti Masume)	Gum	1935
Astanaya Gudsî Rezevi (İmam Rıza'nın Mukaddes Evi)	Meşhed	1945 ⁽²⁾

Bu müzelerden önemli olan birkaç tanesine kısaca gözatacak olursak;

1 - Müzeye Âstaneye Gudsî Rezevi(İmam Rıza Müzesi) :

Eskiden İmam Rıza'nın türbesinin bulunduğu yerde kurulan bu müze kurulduğunda ilk eşyaları türbeyi ziyaret edenlerin bıraktığı değerli eşyalardan oluşmakta idi. (İmam Rıza Şii inancına göre sekizinci imam olarak bilinir ve gerek müzesi gerekse mezarı büyük saygı görmektedir.) Günümüzde Müzede bulunan eşyaların başlıcaları şunlardır.

Altın ve gümüş sikkeler(M.Ö.20-3. yıllara ait), altıncı asırdan ondördüncü asıra kadar olan devre ait eserler(bakırdan kandiller, altın ve gümüş lambalar, bakır, çini ve ağaçtan yapılmış aynalar, tablolar, camdan yapılmış nargileler, nadide kumaşlar ve elbiseler nadide halılar, el yazması Kur'an-ı Kerim'lerdir.

(2) : Bu müzeler çeşitli kuruluşların bünyesinde kurulmuş olup, kuruldukları kuruluşların adlarıyla adlandırılmaktadır. Müzelerin adları Guzarîşi Ferhengiyi İran 1974, S.383-395'den alınmıştır. İran'da bu tür müzelerin sayısı 11'dir. Kültür ve Sanat Bakanlığına bağlı müzelerin sayısı ise 21'dir. İran'da günümüzde toplam 32 müze bulunmaktadır.

2 - Azarbaycanı Şargi Müzesi(Doğu Azarbaycan Müzesi) :

Bu müzede 1650 parça eşya bulunmaktadır. Eşyalar çeşitli devirlere aittir. Çeşitli tabaklar, bardaklar, kaseler, altın bilezikler, sikkeler, ferman örnekleri, milattan önceki devirlere ait bazı eşyalar; Safavi İmparatorluğu zamanından kalmış çeşitli eşyalar vb. bulunmaktadır.

3 - Merdüm Şinasi(Antropoloji) Müzesi :

Bu müze Tahran'da olup içindeki lönbine yakın eşya ile önemli müzelerden biri olmaktadır. Müzede bulunan eşyaların büyük çoğunluğu M.Ö. XIV-XI. yüzyıllara aittir. Milattan öncelerine ait olan bu eşyaların türleri henüz tam olarak belirtilmemiştir. Kazılarda çıkan çeşitli insan iskeletleri, iskelet parçaları, kemikler bu müzede bulunan ve antropoloji açısından önemli olan belgelerdir. Ayrıca İran'ın geçmiş med niyetlerinden kalma çeşitli kültür belgeleri de burada sergilenmektedir.

4 - Muzeye Bastan Şinasi ve Merdüm Şinasi :

(Klasik Arkeoloji ve Antropoloji Müzesi)

Bu müze özellikle arkeolojik açıdan önemli olup, etnolojik açıdan ikinci derecede önemlidir.

5 - Muzeye Asari Bastan (Klasik Eserler Müzesi) :

Bu müzede 197 eser saklıdır. Bu eserler ; tarih öncesi devirlere ait taş aletler, seramikler; çeşitli devirlere ait süs eşyaları halılar, giysiler ve etnoloji açısından değerli olan şaman giysisidir.

B - D E R N E K L E R :

Bu kısımda İnan Kültür ve Sanat Bakanlığına bağlı dernekleri ta-
nıtmaya çalışacağım. Bu kuruluşların belli başlıları ;

- a - Şehir Kültür Evleri (Hanei Ferhengi Şehriha)
- b - Köy Kültür Evleri (Hanei Ferhengi Roştaha)
- c - Gençlik Evleri (Hanei Cevanan)

Şehir kültür evleri, Türkiye'deki halkevlerinin karşılığı olmaktadır.
Bu dernekler Şehirde yaşayan halka çeşitli kültür olaylarını götür-
meye çalışır. Bunun yanı sıra daeşitli kültür araştırmaları yapmaktadı-
r. Örneğin, köy kültürü, inançlar, gelenekler araştırması vb.

Bu kültür evleri doğrudan doğruya Kültür ve Sanat Bakanlığına bağlı
olup bu Bakanlığın denetimi altındadır. Halkın kültürünü yükseltmek
için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetler arasında
yetiştirici kurslar büyük yer tutar. Bu kurslar başlıca tiyatro,
resim, müzik(zellikle halk müziği), iek yapımı, fotoğrafçılık,
sinema filmleri çekimidir.

Her yıl sonunda " Kültür ve Sanat Bayramı" adı altında bir Őölen
düzenleyen bu evler, Őenlikler sırasında ayrıca birde sergi açar-
lar. Bu sergilerde yıl içinde düzenlenen yetiştirme kurslarında ya-
pılan işlerden örnekler sergilenmektedir. Ayrıca bu Őenlikler
sırasında sene içinde çekilen halk kültürüne yönelik filmler de
gösterilir, halk oyunları ekipleri çeşitli gösterilerle folklordan
Örnekler sunar. Bugüne kadar bu kültür evlerinden 23 tane açılmıştır,
bu kültür evlerinin bulunduğu Őehirler Şunlardır.

Giylan, Horasan, Azarbaycan, Hemadan, İsfehan, Loristan, Kirmansah, Kürdistan, Kirman, Yezd, Sistan, Belucistan ve Buşehr, Mazenderan, Batı Azarbaycan, Kuzistan(Huzistan) da ikişer kültür evi, Şiraz'da üç tane kültür evi açılmıştır. İlk şehir Kültür evi 1970 yılında Tahran'da "Haneye aftar" (güneş evi) adıyla açılmıştır. (1)

Köy Kültür Evleri : Köy İşleri ve Kooperatif Bakanlığına bağlıdır. İranda 1975 senesinde toplan 1002 "Kültür Evi" bulunmakta idi. "Köy Kültür Evlerine" üye olanların sayısı 1975 yılında 157 435 kişi idi.

Bu kültür evlerinde yapılan faaliyetlerin belli başlıları şunlardır. Milli bayramlar ve mezhebi bayramların kutlanması, filmler oynatmak (bu filmlerin çoğunluğunu halk kültürüne ait filmler oluşturmaktadır) Çeşitli sosyal faaliyetlerde bulunmak, (toplantılar, geziler düzenlemek vb.) sportif faaliyetler göstermek, çeşitli el sanatları öğretmek, izcilik öğretimi yapmaktır. Köylülerin kültür düzeyinin yükselmesinde bu kuruluşların önemli yararları olmuştur. (Bkz. Fotokopi)

Gençler Derneği : "Gençler Derneği" çalışmalarına genellikle Ekim ayında başlayan bir dernektir. Bu derneğin yönetimi dernek üyelerinin aralarından seçtikleri yöneticiler tarafından olmaktadır. Gençler Derneğinin başlıca uğraşı kolları ve yaptıkları faaliyetler şöyledir.

a - Sosyal Faaliyetler Grubu: Bu grup kendi arasında ikiye ayrılır. Bu kollar; kooperatif çalışmalarını kolu ve sosyal yardımlaşma koludur. Kooperatif kolunun sene içi faaliyetlerinin en önemlisi kooperatif kuruluşları ile ilişkilerde bulunmaktır. Kooperatifçiliğin yayılması

(1) : Şuray-i Aliye Ferheng ve Hüner, 1973, S.443-445

için çalışmalar yapmaktır.

Sosyal yardımlaşma kolları ise, sağlık kuruluşlarına yardım ve sosyal yardım kurumlarının dağıttığı eşya ve nediyelerin dağıtımında çalışmak vb.dir.

Toplum grubu; bu grup üyeleri geleneksel kesimlerden topladığı bilgileri çeşitli uygulamalarda, oyunlarda, toplantılarda sergileme, gerekirse kitap halinde yayımlamaktır.

Araştırma grubu ; bu grubun başlıca çalışma alanları, yayımlanmış araştırmaları kitap halinde toplayıp korumak ve yeni araştırmaların yayımlanmasını sağlamaktır.⁽¹⁾

C - DEVLET BÜNYESİNDEKİ KURULUŞLAR :

Devlet Bünyesindeki kuruluşların en önemlisi Ferheng ve Hüner'e (Kültür ve Sanat Bakanlığına)bağlı olan Ferhengi Amme(Halk Kültürü) adlı kuruluştur. Bu kuruluş İran halk bilim ürünlerini toplamak amacıyla Kültür ve Sanat Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur.

Kuruluş yılı 1958'dir. Bu kuruluşun araştırmacıları kısa bir eğitimden geçtikten sonra çeşitli yörelere dağılırlar. Fakat eğitim süresi çok kısa olduğundan araştırmacılar istenilen şekilde ve amacına uygun araştırmalar yapamamışlardır. Sonuç yeterli olmamıştır. Bu araştırmalar sonunda elde edilen bilgiler birkaç kitap halinde yayımlanmıştır. Yayınlanamayan kısımlar ise Ferhengi Amme merkezinde saklıdır.

(1) : Şuray-i Aliye Ferheng ve Hüner. Kültür Bakanlığı Yayını 1973, S.445-447, (konu için ek kısımda 3 nolu fotokopi 2 ye bakılabilir.)

Ak Devrimden sonra köylerde ve şehirlerde bazı sosyal ve ekonomik değişikliklerin yanı sıra Ferhengi Amme idaresinin daha geniş çalışmalar yapmasına gerek görüldü. Bu nedenle de Kültür Bakanlığının isteğiyle 1 000 000 liralık bir bütçe ile 1968 yılında düzenli ve bilimsel bir program içerisinde çalışmalarını başlatmıştır. Aynı yıl yirmi kişi istihdam edilerek köy kültürü araştırmalarına düzenli bir biçimde başlanmıştır. Bu araştırmalarda yetersiz kalınması üzerine, "Merkezi Milliye Pijihışaye Merdüm Şinasi (Milli Antropolojik Araştırmalar Merkezi) ile birleşerek " Merkezi Milliye Pijuhışaye Merdüm Şinasi ve Ferhengi Amme" adı altında çalışmalarını yürütmeye başladı. Bu kuruluşun gayesi halk kültürünün çeşitli yönlerden araştırılması ve tanıtılmasıydı. Bu kuruluşun görevleri şunlardır : (2)

- 1 - Antropolojik ve Etnolojik çalışmalar yapmak. Halkın sosyal ve kültürel yapısını araştırmak; köy toplumunu, şehir toplumlarını ve ilkel toplumların kültürlerini araştırmak. Örneğin: Aile, akrabalık, gelenek, görenek, halk oyunları araştırmaları, mahalli lehçeler, maddi kültür unsurlarını araştırmaktır.

Bu araştırmalardan amaç, İran'ın sosyo-ekonomik değişmesini ve halkın yaşamında ne gibi değişiklikler yapılabileceğini yada yapmış olduğunu ortaya çıkartmaktır.

- 2 - Müzelerle ve yabancı araştırmacılarla işbirliği yapmak,
- 3 - Çalışmaların sonucunu bir eser halinde yayımlamak ve bunları halkın yararına slayt, kitap, dergi vb. biçimlerde sunmaktır.

Ferhengi Amme'nin altı araştırma kolu vardır. Bunlar ;

- 1 - Köy araştırma kolu,
- 2 - Kabila araştırmasına yönelik çalışmalar yapan kol,
- 3 - Şehir toplumlari araştırma kolu,
- 4 - Fiziki Antropoloji araştırma kolu,
- 5 - Tarihi araştırma kolu,
- 6 - Yayın ve Neşriyat Bölümü.

Ferhengi Amme'nin en önemli bölümü günümüz halk kültürünü araştıran bölümdür. Bu bölüm köylerin göçebe kabileler ve şehir kültürlerini araştırır. Araştırmalarında beş tür fiş kullanan bu grubun çalışmaları daha sonra topluca değerlendirilir. Bu fişlerin adları şöyledir :

- 1 - Köy soruşturma fişleri,
- 2 - Aile ve cemiyet soruşturma fişleri,
- 3 - Konuşmaların saptandığı kağıtlar,
- 4 - Belli konularda görüşlerin alındığı fişler,
- 5 - Değerlendirme fişleri.

Ferhengi Amme İdaresi bünyesinde yer alan kuruluşların görevleri şunlardır.

Köy Araştırma Kolu: Bu kolun görevi köylerin maddi ve manevi kültürlerini saptamaktır.

Şehir araştırma kolu : Bu kol şehirlerde ekseriya Muharremlik ayinlerini detaylı bir biçimde araştırır. 1973'de 59 muharrem ayinini araştıran grup, bu ayinlerin bazılarını filme almıştır.

Tarihi ve Edebi etnoğrafik açıdan araştırmasını yapan kol : Bu kol günümüzde ve geçmişte yazılmış, halk kültürü ile ilgili tarihi ve

edebi eserlerin konularına göre tarayarak fişler çıkarır.

Yabancı Araştırmacılarla Yardımlaşma Kolu : Çok eski bir tarihe sahip olan İran'a her yıl çeşitli yabancı araştırmacılar çalışmalar yapmak üzere gelmektedir. İşte bu kol, bu araştırmacıların İran'da daha rahat çalışması için yardımcı olmaktadır. Bu yardımlaşma sonucu 1971 yılında Fransızlarla ortaklaşa yapılan bir araştırma Fransızca ve Farsça yayımlanmıştır. (3)

D - ÜNİVERSİTE BÜNYESİNDEKİ KURULUŞLAR :

1 - Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi :

Bu kuruluş Ulumi İçtimai ve Teavün Fakültesi(Sosyal Bilimler ve Kooperatif Fakültesi) ne bağlı olarak kurulmuştur. Bu merkezin üyeleri köylerde ve çeşitli göçebe kabilelerde araştırmalar yapmaktadırlar. Bu araştırmalar kültürel olmaktan çok ekonomik durumu belirlemek için yapılmış araştırmalardır. Fakat bu araştırmalar teknolojik araştırma yapacakların yararlanabilecekleri çalışmalardır kanısındayım.

Köy Araştırma Ekibi'nin(bu merkeze bağlı olarak)yaptığı araştırmaları şöylece sıralayabiliriz. (4)

<u>ARAŞTIRILAN BÖLGE</u>	<u>: YIL :</u>	<u>ARAŞTIRMA KONUSU :</u>
Hazar Denizi Kıyısı	1965	Yasak Bölgelede yapılan Balık avı.
İlam	1965	Ekonomik ve Sosyal açıdan İlam köyleri.

(3) : Merdüm Şinasi ve Ferhengi Ammei İran, 1974, S.14-18
(Bkz. Fotokopi-4)

(4) : Bilgi, Dr.Ruhul Emiyani'den alınmıştır.

Meşhed	1966	Ekonomik ve Sosyal Açıdan Meşhed Köyleri.
Sebzevar	1966	Ekonomik ve Sosyal açıdan Sebzevar köyleri
Bağırâbad	1966	Toprak Reformunun sonuçları
Nişabur 1967	1967	Monografi
Erak	1967	Sosyo Ekonomik bakımdan Erak Köyleri
Yeniköy	1967	Monografi
Benderabbas	1967	Köylerin sosyo-ekonomik bakımdan araştırılması
"	1967	Monografi
"	1967	Ekonomik Araştırma
Gurgan	1967	Gurgan şehrinin üç ay içinde imari
Halhal	1967	Köylerin sosyo-ekonomik yapısı
Kinabad	1968	Kinabad'a bağlı köylerin sosyo-ekonomik araştırması
Becunurd	1968	Becunurd'a bağlı köylerin sosyo ekonomisi
Barbar Kalası		Monografi
Goçan	1969	Goçan köylerinin sosyo-ekonomik araştırılması.

E - Sanat Kuruluşları :

Bu kuruluşlar sinemalar, tiyatrolar ve sanat galerileridir.

a - Sinemalar : İran sinemasında her yıl çekilen filmler arasında etnolojik açıdan dikkate alınması gereken bazı filmlerde vardır.

Bu filmlerden bazılarının adları şöyledir :

- 1 - Gav (İnek) Yönetmen: Dariyus Mehçuri
- 2 - Çeşmeye Âbıhayat (Abı hayat çeşmesi)
- 3 - Hacı Cabbar
- 4 - Meşdi İbad
- 5 - Heyahu (Gürültü)
- 6 - Teraneya Roistai (Köy Şarkıları)
- 7 - Golnar (Narçiçeği)
- 8 - Hak
- 9 - Beluç (Köy ismi)
- 10 - Behişt ziri Maderan (Cennet Annelerin Ayakları altındadır)
- 11 - Lale ve Murat

Bu filmlerden seyrettiğim iki tanesinin konuları kısaca şöyledir:

1 - Meşdi İbad : Meşdi'nin kelime anlamı ve kullanılış yeri şöyledir. İran'da halk dine bağlı olduğundan, müslümanlığın mezheplerinden biri olan şii mezhebi resmi mezhep olarak kabul edilmiştir. Hazreti Rıza Şiilerin 8. imamı olup Meşhed denilen bir şehirde türbesi vardır. Bu türbeyi ziyaret için Meşhed şehrine giden herkese Meşhedi denir. Filmin konusu yaşlı bir adamla küçük bir kızın evliliğini anlatmaktadır.

2 - Beluç : İran'ın geleneksel kesiminin namusuna düşkünlüğünü vurgulamaktadır. Ayrıca başlık konusu da filmde işlenmiştir.

b - Tiyatrolar : Tiyatrolarda halk kültürünü yansıtan kuruluşlardır. İran'da toplam 15 devlet tiyatrosu vardır. Bunların 11'i

Tahran'dadır. Devlet tiyatrolarında halk kültürü ile ilgili olarak oynanan oyunların bazıları şunlardır.

- 1 - Rüstem ve Söhrap (Rüstem ve Söhrap. Rüstem Şehname'de adı geçen halk kahramanıdır.)
- 2 - Seyyit Kâzım
- 3 - Erusiya ağa Mirza(Hocanın evlenmesi)
- 4 - Serneveşt (Yazgı)

Bunların dışında çeşitli küçük tiyatrolarda oynanan oyunların bazılarının adları şöyledir:

- 1 - Miras
- 2 - Erusiye Meryem(Meryem'in Düğünü)
- 3 - Cingir(Cin tutan)
- 4 - Aile Bağları(Revabiti Hanevade)

Bunlardan Cingir adlı oyunun içeriği kısaca şöyledir.

Cenngir(Cin tutan) :

Yazarı : Mahmut Gazvini

İran geleneksel kesiminde bazı iyilik ve kötülük cinlerine inanılır. Buna göre şamanlara benzeyen bir takım cin tutanlar vardır. Bazı durumlarda örneğin, hastalık ve deliliklerde bunlardan yararlanılır. Oyunda cin tutan bir aili reisini iyileştirmek için kötü ruhları kovmak amacıyla bir cin tutan çağırılır. Bu cin tutan aile reisini sağaltmak için çalışır. Bu arada ailenin damadı ve kızı adamın hasta olduğunu bir ruh doktoruna görünmesi gerektiğini söylerler. Fakat kayınvalide cingir getirmekte ısrar eder. Olayların böyle sürüp gittiği oyun geleneksel kesimin inançlarını yansıtmaları bakımından ilginçtir.

Bu bölümde devlet ve özel kuruluşlar bünyesinde yer alan ve etnoloji

ile ilgili çalışmalar yapan kuruluşlara değindim. Bu kuruluşlardan Ferhengi Amme ve ona bağlı kuruluşları geniş bir şekilde açıkladım. Ayrıca müzeleri bir liste halinde belirterek bunlardan beşini konumuzu ilgilendiriş derecelerine göre açıkladım.

Konumuzu ilgilendirir düşüncesi ile sanat kuruluşlarının(sinema, tiyatro vb.) çalışmalarından da burada söz ettim.

B Ö L Ü M V

ŞİMDİYE KADAR DÜZENLENMİŞ OLAN
KONGRE- SEMİNER - SEMPOZYUM - KONUŞMALAR

V - ŞİMDİYE KADAR DÜZENLENMİŞ OLAN KONGRE-SEMİNER-SEMPOZYUM
VE KONUŞMALAR :

A - K O N G R E L E R :

İran'da Kültür Bakanlığının önderliği ile birçok kongre yapılmıştır. Bunlardan tespit edebildiklerim şunlardır.

1 - V.İran Kültür Tarihi Kongresi :

İran kültür tarihi üzerine 1968 yılından bu yana her yıl belirli zamanlarda yerli ve yabancı bilim adamlarının katılımıyla bir kongre düzenlenmektedir.

2 - Fars Dili ve Edebiyatı Kongresi :

Bu kongre 1970 yılında toplanmıştır. Kongre Nevin Müzesi salonlarında toplanmıştır. Kongre üç gün devam etmiştir. Bu süre içinde 36 konuşmacı Fars Dili ve Edebiyatı üzerine çeşitli konuşmalar yapmışlardır.

3 - İran Şinasi (İran'ı Tanıtma Kongresi) :

11-16 Ekim 1970 tarihinde Tahran Üniversitesi Edebiyat ve Ulu mi İctimai Fakültesinde İran'ın klasik ve günümüz halk kültürleri üzerine toplanmıştır. 227 yerli ve 17 yabancı bilim adamının katıldığı kongrede; Fars dili ve lehçeleri, antropoloji ve halk kültürü, İran kültür ve sanatı üzerine çeşitli görüşler tartışılmıştır.

4 - İran'ın İlk Kültür Bilimcisi Ebu Reyhani Biruni'yi Doğumunun
1000. Yıldönümünde Anma Kongresi :

Bu kongre 1973 yılında Sosyal İşler Bakanlığı tarafından Tahran'da

adı geçen Bakanlığın özel toplantı salonunda toplanmıştır. Kongreye yerli ve yabancı bilim adamları katılmıştır. Kongreye katılan bilim adamları Ebu Reyhani Biruni'nin kişiliği ve onun sosyal bilimlere olan katkıları konusunda görüşlerini belirtmişlerdir. Kongreye katılanların adları şöyledir: Seyid Nesr(İran), Elvel Satn(İngiltere), Kvasçi Katrak(İngiltere), Beuzanil(İtalya), Hans Roler(Almanya), Cebiri(Beka(Çekoşlovakya), Hilmi Ziya Ülken(Türkiye), Hekim Muhammed Sayid (Pakistan) Bu bilim adamlarının dışında daha çeşitli ülkelerden on bilim adamı kongreye katılarak Ebu Reyhani Biruni'nin etnoloji bilimindeki yeri ve önemi üzerinde durmuşlardır.

5 - Tarih ve Ferhengi İran Kongresi :

Bu kongrede İran'ın kültür tarihi açısından Tehamenişi zamanında İran kültürünün durumu üzerine tartışılmış, görüşler belirtilmiştir. Kongre 11 Ekim 1971 günü toplanmıştır. Toplantı yeri Klasik arkeoloji Müzesi Salonudur. Kongrede 21 İranlı bilim adamı Hehamenişi zamanında dil, din, sanat ve kültür durumu üzerine çeşitli bildiriler sunmuşlardır.

6 - İran Araştırma Kongresi :

Meşhed Üniversitesinin çağrısı üzerine 134 yerli ve yabancı bilim adamı ve araştırmacı 11.10.1971'de beşgün süreli olarak üniversite salonunda toplandılar. Toplantıya katılanlar İran kültürü hakkında çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir.

7 - Uluslararası İran'ı Tanıtma Kongresi :

Bu kongre İran'ı tanıtmak amacıyla 1971 yılında Şiraz Üniversitesinde toplanmıştır. Kongreye İran ve İran Hakkında araştırma yapmış olan

200 yabancı ve 70 yerli bilim adamı katılmıştır. Kongreye katılanların ileriye sürdüğü görüşler genellikle İran'da Zerdüşt dini, diğer dinler , Fars dilinin 3000 yıllık geçmişi, İran'da kültür değişimleri hakkında konuşmuşlardır.

8 - Kültür Tarihi Kongresi :

1969 yılında Kültür Bakanlığının düzenlediği bu kongrede Hehamenti devri incelenmiş, kongreye katılan 25 bilim adamı bu konuda görüşlerini belirtmişlerdir Kongre üç gün sürmüştür.

9 - Firdevsi ve Şehname Üzerine Görüşler :

Kültür Bakanlığının Düzenlediği bu kongre 7.12.1969 tarihinde toplanmıştır. Toplantı yeri Klasik Arkeoloji Müzesi salonlarıdır Bu kongrede 22 bilim adamı Firdevsi ve Şehname üzerine çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir.

B - SEMİNERLER : (1)

İran'da düzenlenen seminerlerin etnolojik bakımdan önemli olan birkaç tanesini burada kısaca vermeye çalışacağım :

1 - Geleneksel İran Aile Kültürü :

Bu seminer 1973 yılında ve üçgün süreli olarak yapılmıştır. Seminere katılan 14 konuşmacı ve bilim adamı İran'da geleneksel aile kültürü konusunda tartışmışlardır.

2 - Klasik İnan Kùltürü :

1969 yılında yapılan kültürel seminerlerin en önemlisi bu seminerdir. Seminere 15 yerli ve yabancı bilim adamı katılmıştır. Konuşmacılar İnan Kùltürü konusunda görüşlerini belirtmişlerdir.

3 - Kùltür ve Sanat Açısından İnan Folkloru:

Bu seminer Kùltür Bakanlığınca düzenlenmiştir. Seminere Ferheng ve Hüner İl Müdürleri katılmıştır. 8.3.1971 tarihinde başlayan seminer boyunca İnan "folkloru" üzerine konuşulmuştur.

4 - Giylan Bölgesi Kùltür ve Sanat Sorunları :

Giylan bölgesinde görevli kùltür ve sanat müdürlerinin katılmalarıyla yapılan bu seminerde(1971) kuruluşun bu bölgedeki bir yıllık çalışmaları değerlendirilmiştir.

5 - Kürdistan Ferheng ve Hüner Semineri:

Kürdistan Kùltür ve Sanat Dairesi tarafından düzenlenmiştir. Seminerde konuşulan konular şunlardır :

- 1 - Eski İnan'da kadınların toplumdaki yeri ve değeri,
- 2 - Madersahi nedir ?
- 3 - Eski İnan'da spor,
- 4 - Kürdistan halk kùltürü.

Ayrıca bölgenin kültürel sorunları ile kültürel değişimleri üzerinde de durulmuştur.

C - K O N U Ő M A L A R : (1)

İran'da birçok konuşmacı çeşitli kültür konuları üzerine konuşmalar yapmaktadır. Bunlar arasında etnoloji ile ilgili olanlardan bazıları şöyledir.

1 - Aiyne Keşver Dariye İraniyen :

İrânın klasik halk kültürü üzerine yapılan bir dizi konuşmadır. 1974 yılında İran'ın kültür mirasını koruma amacıyla yapılmıştır. Burada ele alınan konuşmalar; İran tarihi, şiiri, Firdevsi'nin Şehnamesinin önemi, Fars Dili hakkında konuşmalar, dinsel ayinler üzerine odaklaşmıştır.

2 - Eski İran'da Din ve Mezhep :

19-26 Mayıs 1972 tarihleri arasında Eski İran Kültürü toplantısı üyeleri tarafından klasik arkeoloji müzesinde toplanan konuşmacılar İran'da din ve mezhep üzerine çeşitli konuşmalar yapmışlardır.

3 - Firdevsi ve Şehnami :

Meşhed Üniversitesi Edebiyat ve Ulumi İnsani Fakültesinde, 1973 yılında Firdevsi Salonunda yapılan bu konuşmada İran edebiyatında Şehnamenin yeri belirtilmiştir.

4 - İran'ın Uygarlık Tarihi ve Kültür-Sanatı Üzerine Konuşmalar :

1970 yılında Ahvaz ve kültür salonunda, İranlı çeşitli halk bilimcilerin katılımıyla İran'ın kültür tarihi hakkında çeşitli konuşmalar yapılmıştır.

S O N U Ç :

Bu çalışmada bana verilen plana uygun olarak İran'da etnoloji ile ilgili çalışmalara kısaca değinmek istedim.

İran'da etnolojinin geçmişi çok eskilere, Ebu Reyhani Biruni'ye kadar gitmektedir. Fakat bilimsel olarak ortaya çıkışı henüz yeni-
dir. Etnolojinin bilimsel yöntemlere uygun olarak ortaya çıkışı
70-80 yıl önceleri Nasereddin Şah zamanında olmuştur. İran Üniver-
sitelerinde etnoloji öğrenimi ise henüz oldukça yenidir. Günümüzde
sadece Tahran Üniversitesinde etnoloji müstakil bir kürsü olarak
öğretim yapmaktadır. Diğer Üniversitelerde ise (Tebriiz, Şiraz ve
İsfehan Üniversiteleri) etnoloji diğer sosyal bilimlerle birlikte
bir ders olarak okutulmaktadır.

İran'da etnolojik araştırmalara ağırlık verilmesi ve bu araştırma-
ların bilimsellik kazanması ise oldukça yenidir. Daha önce yapılan
araştırmalar ise amacından uzak ve bütünlük göstermeyen çalışmalardır.
Bu tezde, İran Üniversitelerinde etnoloji öğretimi ile ilgili
bilgiler elverdiğince geniş bir biçimde verilmeye çalışılmıştır.
Ancak bilgi aldığım kaynak kişilerin devletin genel politikasına
uygun olarak bilgi vermek istememeleri ya da ayrıntılı bilgi ver-
mekten kaçınmaları nedeniyle bu konuda verilen bilgiler daha çok
Tahran Üniversitesi Rehberi (1974) ve Tebriz Üniversitesi Rehberi
(1974)nden alınmıştır. Bunun sonucu olarak da yer yer bilgiler
yüzeyde kalmış, derinlemesine araştırmalar yapılamamıştır.

İran'da etnoloji alanında çalışmalar yapan kuruluşları da iki kısma
ayırarak bu teze aldım. Bu kuruluşlar devlet bünyesindeki kuruluşlar

ve üniversiteler bünyesindeki kuruluşlardır. Devlet bünyesindeki kuruluşların en önemlisi Ferhengi Amme (Halk Kültürü Araştırma Merkezi) dir. İran'da halk kültürünü araştıran en eski geçmişe sahip kuruluş Ferhengi Amme'dir. Bu kuruluş bünyesinde geliştirilen yan kuruluşlar önemli araştırmalar yapmışlardır. Bu yan kuruluşların sayısı üçtür. Bu kuruluşlar; Şehir Kültür Evleri (Hanei Ferhengi Şehriha), Köy Kültür Evleri (Hanei Ferhengi Roistaha) ve Gençlik Evleri (Hanei Cevanan) dır?

Devlet bünyesindeki diğer kuruluşların en önemlisi müzelerdir. Bu tezde devlet bünyesindeki müzelerin yanı sıra özel kuruluşlar bünyesindeki müzelerden de söz edilmiştir. Gerek devlet gerekse özel kuruluşlar bünyesindeki müzelerin otuzu ismen belirtilmiş, bunlardan beş müze de ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

Üniversite bünyesindeki en önemli kuruluş ise Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi (Merkezi Tehgigati Ulumi İçtimai) dir. Bu merkez İran'ın çeşitli yörelerinde kültürel araştırmalar yapmıştır. Tezde bu merkezin yaptığı araştırmalardan 17'si araştırma yapılan yöreler de belirtilerek bir liste halinde verilmiştir.

Etnolojik alanda yerli ve yabancı araştırmacıların yapmış olduğu araştırmaların bazılarını tezde kısaca vermeye çalıştım. Bu araştırmaların onüçü yerli, beşi ise yabancı araştırmacılar tarafından yapılan ve Farsçaya çevrilen araştırmalardır.

Ayrıca konumuzu ilgilendirmesi bakımından seyahatnamelerden de söz edilmiştir. Bu seyahatnamelerin beşi yerli ikisi ise yabancı gezginlere aittir.

Kültür Bakanlığınca yayımlanan süreli yayınlardan da bu tezde söz edilmiştir. Bu süreli yayınların en önemlisi ise Guzarışı Ferhengiye İran(İran Kültür Araştırmaları Adlı süreli yayındır. Yılda bir kez yayınlanan bu yayında İran'da bir yıl içerisinde yapılan tümkültürel faaliyetler kısaca anlatılmaktadır.

Bu arada halk bilim açısından konumuzu ilgilendirir düşüncesiyle bu alanda yapılan sekiz kongre, beş seminer ve beş konuşmadan da söz edilmiştir. Denilebilir ki İran'da yapılan etholojik çalışmalar etnolojik olmaktan çok, ekonomik yapının araştırılmasına yönelik çalışmalardır. Zira devlet özellikle Ak Devrim'den sonra Tahran dışındaki yörelerin kalkınmasına önem vermiştir. Bu amaçla da çeşitli araştırmalar yaptırmıştır. Fakat bu araştırmalarda sosyo-kültürel yapıya sınırlı olarak değinilmiştir. Yörelerin kalkınması sadece ekonomik yapının düzelmesi olarak düşünülmüştür. Bunun sonucu olarak da araştırmalar genellikle ekonomik yapıya kaydırılmış, kültürel yapının kalkınması ise sadece okullar açmakla yapılabilecek şekilde bir yanılgıya düşülmüştür.

Araştırmacılara karşı ise katı bir tutum izlenmiş, araştırmaların derinlemesine yapılması ise çıkarılan çeşitli zorluklarla engellenmiştir. İlgili kuruluşlar ise konuya ilişkin çalışmalarda bu tutum yüzünden fazla başarılı olamamışlardır. Gerek üniversiteler bünyesindeki kuruluşların gerekse özel kuruluşların yapıkları araştırmalar gerekli desteğin sağlanamaması yüzünden yüzeyde kalmıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, İran'da etnoloji henüz rayına oturmamış bir bilim dalı olup, gelişmesi için gerekli ortamı henüz bulamamıştır.

...the ... of ...

...the ... of ...

E K L E R

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

K A Y N A K Ç A

Behnam, Dr. İsa :
Bastan Şinasi İran-ı Bastan
Tahran 1966

BARTH-, Fredrik :

Baseri Tribe (Çev. Dr.K.Vadiie)
Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi Yayınları, Tahran 1964

CAVEND, Dr.Perviz :

Revişi Barrasi ve Şinahtı Kulliyeye İlat ve Eşayiri İran
Tahran Üniversitesi Yayınları, Tahran 1965

FATEMİ, Musa :

Loreki Ha
Hüner ve Merdüm Kuruluşu Yayınları, Tahran 1974

EDİP, Dr. Hüseyin :

Zemiyneye İnsan Şinasi (Milli Kütüphane Yayınları)
Tahran 1973

Haligi, Mahmut :

Merdüm Şinasi ve Ferhengi Ammeyi İran
Kültür Bakanlığı Yayınlarından, Tahran 1974

TAHIRİ, Ebülgasim :

Tarihi Merdüm Şinasi, Tahran 1961

Dr. HİDAYET :

Zend ve Humen Yesn
Efset Basımevi, Tahran 1968

CLAINBERG, Otto:

Revan Şinasiye İçtimai (Çev. M.Ali Kardan)
Tahran 1974

KONSTANTİYEN, A.K.- HAFSETİ I.V.

Köy Sosyolojisi

Tahran 1971

VEKHİLİ

Etnoloji Açısından Sosyoloji

Sefi Ali Şah Müessesesi Yayınları, Tahran 1961

FERHENGİ İRAN

Tebriz Üniversitesi Yayınları, Tebriz 1968

PUR Davut :

Yeşt Ha

SÜRELİ YAYINLAR :

Rahnumayı Kitap

İran Araştırma Merkezi Yayınlarından

Yagma

Kültür ve Sanat Bakanlığı Yayınlarından

Kave

Kültür ve Sanat Bakanlığı Yayınlarından

Gevher

Nuryani Basımevi Yayınları

Hüner ve Merdüm

Kültür ve Sanat Bakanlığı yayınlarından

ARAŞTIRMA DİZİSİ :

SAİDİ, Gulam Hüseyin :

İlhıçı Köyü

Tebriz 1965

Merasim-i Erusi Der Şiraz

Ferhengi Amme İdaresi Yayınlarından, Tahran 1956

Hiyav Ya Mişkin

Tehran 1964

TAHBAZI, Sirus :

Yuş Köyü

Tahran Üniversitesi Yayınlarından, Tahran 1963

SEFINEJAD, Cavad :

TALİBÂBAD

Tahran Üniversitesi Yayınları, Tahran 1966

KERİYMİ, Hüşeng Pur :Fişendk Köyü

Sosyal Araştırma Merkezi Yayınları, Tahran 1962

SEYAHATNAMELER :

Sefernameye Nasır Hosrav :

Düzenleyen : Madırvezin Purun

Taverniye Seyahatnamesi

Janbatist Taverniye (Çev. Ebu Turabi Nuri)

İkinci Baskı, Tahran 1957

Reyazül Seyahat; Hadigüs Seyahat; Bostan ül Seyahat

"Hacı Zeynel Şirvani, Tahran 1931, 1960, 1971

Sefernameye Orsel :

Ernest Orsel

Tahran 1974

D E R L E M E L E R :

Şah Ferruh Hatune Esti :

Manzum haye Kordi(Kürtçe Manzumeler)

Tebriiz Üniversitesi Yayınlarından, Tebriz 1972

ŞİRAZİ, Seyid Ebülğasim Encevi :

Çeşnha, Âbad ve Mötigidatı (Kış eglenceleri ve Gelenekleri)

Tahran 1973

ŞIRAZİ, Seyid Ebûlğasim Encevi :
Bazihaye Nomayeşi (Halk oyunları ve Halk Tiyatrosu)
Emir Kebir Yayınevi, Tehran 1975

HÜNERİ, Murtaza :
Ainhaye Nevruzi (Nevruz Bayramının Ayinleri)
Kültür ve Sanat Bakanlığı Yayınları, Tahran 1975

ENCEVİ, Şirazi Seyid Ebûlğasim :
Temsil ve Mesel, Tehran 1974

Rişehaye Tarihi-ye Emsali -Hekem :
Kültür Bakanlığı Yayını, (Henüz 1.cilt tamalanmıştır)

CEMŞİDİPUR, Yusuf :
Ferhengi Emsali Farsi
Erjeng Basımevi, Tahran 1968

CEŞAD, Nevruz :
Bazihaye Numayeşi İsfahan (İsfahan'da çocuk oyunları)
İsfahan 1972

KIYA, Dr. Sadık :
Guyişi Aştiyan
Tahran Üniversitesi Yayınlarından, Tahran 1956

BEHRUZİ, Ali Negi :
Vajehaye Müsemnahaye Şirez ve Gazrom
Fars Dili Kurumu Yayınları, Tahran 1969

HÜNERİ, Mürteza :
Efsanehaye Merdüm-i Hor
Halk Kültürü Araştırma Merkezi Yayınlarından, Tehran 1973

REHBER KİTAPLAR :

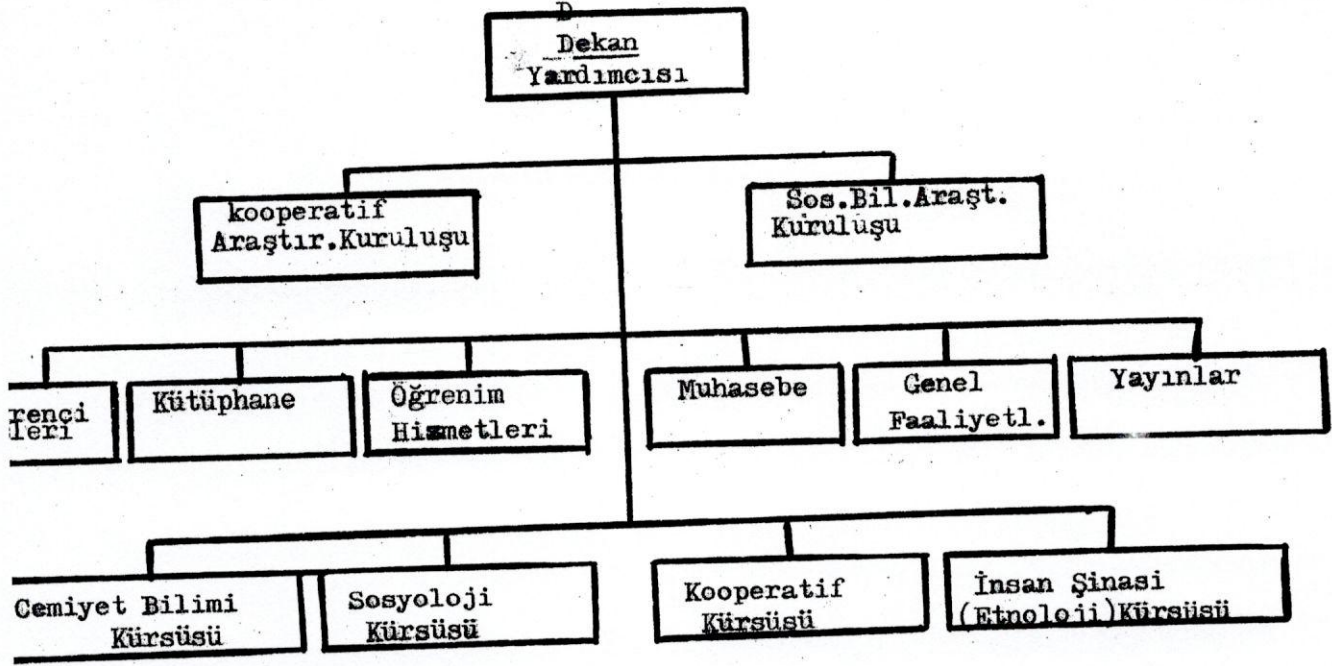
Guzarişi Ferhenge-e-İran :
Kültür ve Sanat Bakanlığı Yayınlarından, yıllık yayındır.

Çeşn Ferheng ve Hüner
Kültür ve Sanat Bakanlığı Yayını

Tahran Üniversitesi Rehberi
Üniversite Basımevi, Tahran 1974

Tebriz Üniversitesi Rehberi
Tebriz y974

Şekil 1 :

Tahran Üniversitesinde Öğretim yapan " Ulumi içtimai Kooperatif Fakültesinin " idari şeması.

دو جو آب ریگ ظرف پخته شده ولی قاطی نمی شود

جواب: مورخانہ MURXĀNG تخم مرغ.

انزب در « گازون » بصورت اَشید و شید، دور در عن توبه

شید شرت دارد

« رشده: کسه بیچی، آبش دورنگه: کسه چینی تر و رنگت

۶۸. دو تا دس دابر، پانار شکم دارد، دو م ناره و هم درشا

دارت»
DUJA DAS DARE, PĀ NARE. ŠAKAM
DARE, DUA NARE.

دو دست دارد، پاندارد. شکم دارد، دو م ندارد.

جواب: است، نیم تمه

در جیبش، دست دله و پاندار، شکم پاره و حال نلاره

و بیخ تمه»

۶۹. دهن دابر، گازنار، «رشت»
DAHAN DARE GĀZ NARE.

دهان دارد و دندان ندارد

« صیبر و نزلگی » خاص XAS « سیگل » نیز گویند.

۶۶. دو تا داتاق. ایترا ایگت دارد. « رستا اطران شت و شت»

DUJA UTĀQ. I TA ISKAT DARE.

دو تا اتاق است ایک « قیم»

جواب: دو ماغ DUMĀS مینی

ایگت، رستا ای اطران شت. گتت SAKAT رستا ای فام

دیده بهیوی. چوب بندگی که در بالادوش خد شید و دیشتر به کار صحن

و پاره ای تلهبار، فاکون FĀKON « نضای سهر پر شید در جانب

خازنه ای روستائی که با بادامه دارن سقف تا نزدیک زمین ساخته می شود»

و گاهی اوقات آنرا در زیر پش خد به بار و صحن قرار می دهند. که آنرا و میگی

مشکتن آن چه گویری گتت. نضتا در موقع خشک کردن بک توتون

از این چوب نیز استفاده می کنند. آنرا در مخالف DUXALG نیز گویند.

۶۷. دو تا آب ای جاره به هم نوحور. « رستا اطران شت»

DUJA ĀB i JA D. D. S B. B HAM
NUXUR. E

بِرَسَن : برسان .

بِس رَوْت : فروخت .

اِرُوش : میفروشد .

بِرُوش : بفروشد .

بِسَات ، بَس سَات : ساخت .

اِسَاَز : میسازد .

بِسَاَز : بسازد .

بِس سَاوَا : سود ، ساقید ، سایید .

اِسَاوَا : میسایید .

بِسَاوَا : بسایید .

بِسَسَد : هفت ، گذاشت .

اِتَاَل : میپزد .

بِیَل (ب ای ل) : پیل .

بِس سَرَا : سرانید ، سرداد .

اِسَرَن : میسرانند ، سرمید .

بِس رَوْت : دوخت .

اِدُوَز : میدوزد .

بِدُوَز : بدوزد .

بِس دِی : دید .

اِدُوِیَن : می بیند .

بِوِیَن : بیند .

بِس رَا نَا : رانند .

اِرَاَن : میرانند .

بِرَاَن : برانند .

بِس رِنْت : ریخت (متممی)

اِرِیَرِن : میریزد .

بِرِیَرِن : بریزد .

بِس رِسِنَا : رسانید ، آماده کار کرد .

بِوَسْت رَا بَه دِیَاغِی : پوست را به دیاقی .

اِسَاَنَد : رسانند .

بِس خَوَا نَا : خوانند .

اِدِخَوَان : میخوانند .

بَاخْبَان : بخوانند .

بِس خَو - رَد : خورد ، نوشید .

اِدِخَو - ر : میخوردند .

بَاخْبِر : بخورند .

بِس دِرِنَا : درانید .

اِدِرِن : میدرانند .

بِدِرِن : بدرانند .

بِس دَرَدَا : دزدید .

اِدَرَدَا : میدزدند .

بِدَرَدَا : بدزدند .

بِس دَمَا : دمید (گوره و مانند آن را) .

اِدَم : میدهد .

بِس چِشَا : چشید .

اِچِش : می چشد .

بِچِش : بچشد .

بِس چِکِنَا : چکانید .

اِچِکِن : میچکاند .

بِچِکِن : بچکاند .

بِس چِی : چید .

اِچِی : میچیدد .

بِچِی : بچیدد .

بِس خِشَارَا : فشرد .

اِدِخِشَار : میفشرد .

بِخِشَار : بفشرد .

بِس خِشِنَا : خشانید .

اِدِخِشِن : میخشانند .

اِسِشِن : ششانند .

۳- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با فرهنگ و تمدن ایرانی و نیز به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۴- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۵- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۶- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۷- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۸- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۹- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۱۰- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۱۱- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۱۲- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

۱۳- گروه روزهایی که در این سالها در ایران برگزار شده است، به منظور آشنایی با سبک زندگی و عادات و آداب ایرانی است.

روزهای خجسته - روزهای خجسته

1. 1949年10月1日
 2. 1949年10月1日
 3. 1949年10月1日
 4. 1949年10月1日
 5. 1949年10月1日

- 1949年10月1日
- 1949年10月1日
- 1949年10月1日
- 1949年10月1日
- 1949年10月1日

1949年10月1日

1. 1949年10月1日
 2. 1949年10月1日
 3. 1949年10月1日
 4. 1949年10月1日
 5. 1949年10月1日

1. 1949年10月1日
 2. 1949年10月1日
 3. 1949年10月1日
 4. 1949年10月1日
 5. 1949年10月1日

1949年10月1日

1. 1949年10月1日
 2. 1949年10月1日
 3. 1949年10月1日
 4. 1949年10月1日
 5. 1949年10月1日
 6. 1949年10月1日
 7. 1949年10月1日
 8. 1949年10月1日
 9. 1949年10月1日
 10. 1949年10月1日

- 1. 1949年10月1日
- 2. 1949年10月1日
- 3. 1949年10月1日
- 4. 1949年10月1日
- 5. 1949年10月1日
- 6. 1949年10月1日
- 7. 1949年10月1日
- 8. 1949年10月1日
- 9. 1949年10月1日
- 10. 1949年10月1日

1949年10月1日

1. 1949年10月1日
 2. 1949年10月1日
 3. 1949年10月1日
 4. 1949年10月1日
 5. 1949年10月1日

1. 1949年10月1日
 2. 1949年10月1日
 3. 1949年10月1日
 4. 1949年10月1日
 5. 1949年10月1日

